

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

František Čech

**Vztah klienta a advokáta podle mandátní
smlouvy**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Daniel Patěk, Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 2. května 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Praha, 3. května 2010

František Čech

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Danieli Patěkovi Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a pomoc při zpracování.

Praha, 3. května 2010

František Čech

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Advokát a klient	8
2.1	Advokáti a další osoby oprávněné poskytovat právní služby	9
2.2	Osoba klienta	11
3	Mandátní smlouva jako smlouva o poskytování právních služeb.....	12
3.1	Základní charakteristika mandátní smlouvy	13
3.2	Srovnání se smlouvou příkazní.....	15
3.2.1	Historický vývoj	15
3.2.2	Srovnání právní úpravy	16
4	Vznik právního vztahu	21
4.1	Ustanovení advokáta soudem	21
4.2	Určení advokáta Českou advokátní komorou	22
5	Střet zájmu a povinnost odmítnout poskytnutí právní služby	23
6	Práva a povinnosti klienta a advokáta.....	26
6.1	Právo advokáta na odměnu	26
6.2	Smluvní odměna	27
6.2.1	Obecné limity smluvní odměny	27
6.2.2	Právní povaha stavovských limitů smluvní odměny	28
6.2.3	Druhy smluvní odměny	28
6.2.4	Odměna fixní.....	31
6.2.5	Odměna časová	32
6.2.6	Odměna podílová.....	32
6.2.7	Odměna stanovená podílem na hodnotě věci.....	32
6.2.8	Pactum de quata litis.....	33
6.3	Právo substituce	34
6.4	Povinnost prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta	35
6.5	Povinnost využívat důsledně všech zákonných prostředků	36
6.6	Povinnost řídit se pokyny klienta	36
6.7	Povinnost mlčenlivosti	39
6.7.1	Osobní rozsah.....	39
6.7.2	Věcný rozsah.....	39
6.7.3	Časový rozsah	40
6.7.4	Výjimky z povinnosti mlčenlivosti.....	41
6.7.5	Zproštění povinnosti mlčenlivosti	44
6.8	Informační povinnost advokáta	45
7	Povinnosti klienta vůči advokátovi	46
7.1	Povinnost uhradit odměnu	46
7.2	Povinnost poskytovat potřebnou součinnost.....	46
8	Odpovědnost advokáta.....	48
8.1	Soukromoprávní odpovědnost advokáta	48
8.1.1	Výkon advokacie	48
8.1.2	Protiprávnost	49
8.1.3	Vznik škody	49
8.1.4	Příčinná souvislost.....	50
8.1.5	Liberační důvod	51
8.1.6	Odpovědnost za škodu způsobenou jinými osobami.....	51
8.2	Kárná odpovědnost advokáta.....	51

8.3	Povinnost pojištění pro případ odpovědnosti za škodu.....	52
9	Zánik právního vztahu klienta a advokáta.....	54
10	Závěr.....	57
	Seznam zkratk.....	59
	Seznam použité literatury a jiných pramenů	60
	Resume.....	65

1 Úvod

Cílem této diplomové práce je popsat právní vztah advokáta a klienta, který mezi nimi vzniká při uzavření mandátní smlouvy. Středem mé pozornosti jsou při tom zejména práva a povinnosti advokáta, jak vyplývají z platných právních předpisů upravujících výkon advokacie, judikatury a z kárných rozhodnutí ČAK. Tyto prameny se pokusím kriticky hodnotit, upozornit na případné výkladové problémy právní úpravy a navrhnout jejich řešení.

Analýzu právního vztahu klienta a advokáta provádím vždy s ohledem na skutečnost, že smlouva, kterou spolu advokát a klient uzavřeli, se řídí obchodním zákoníkem, a to ustanoveními o mandátní smlouvě. Tato diplomová práce proto po popisu subjektů zkoumaného právního vztahu obsahuje charakteristiku mandátní smlouvy, přičemž její povaha je krátce demonstrována také na srovnání se smlouvou příkazní.

Vznikem a zánikem právního vztahu klienta a advokáta se práce zabývá spíše ve stručnosti, jelikož jádro práce má tvořit popis práv a povinností, které mezi advokátem a klientem uzavřením mandátní smlouvy vznikají. Podrobně se budu zabývat zejména právem advokáta na odměnu, jejími druhy a limity, které pro její určení právní řád obsahuje, povinnosti mlčenlivosti advokáta, jejím rozsahem a průlomem do této povinnosti, odpovědností advokáta, povinností řídit se pokyny klienta a prosazovat jeho zájmy.

Co se týče práva na odměnu advokáta, zaměřím se pouze na odměnu smluvní, jelikož úprava advokátního tarifu je poměrně rozsáhlá a zasloužila by vlastní pojednání. Ohledně právní odpovědnosti advokáta se budu zabývat pouze odpovědností soukromoprávní a kárnou, nikoliv již na problematiku související s trestněprávní odpovědností advokáta.

Práce se nezabývá vztahem advokáta k advokátskému stavu, pravidly soutěže mezi advokáty ani historií advokacie jako instituce u nás. Aby však byl specifický vztah klienta a advokáta správně vystihnout, zastavuje se práce v úvodní části též u krátké charakteristiky podmínek poskytování právních služeb na našem území.

Analýza je provedena v historickém kontextu české, respektive československé právní úpravy vztahu klienta a advokáta a reflektuje rovněž evropské stavovské předpisy, jmenovitě Etický kodex advokátů Evropské unie.

2 Advokát a klient

V této kapitole stručně popíši subjekty zkoumaného právního vztahu, tedy advokáta a klienta. Advokáti nejsou jedinými subjekty, které jsou na území České republiky oprávněny poskytovat právní služby, přesto je jejich postavení na trhu právních služeb jistým způsobem výjimečné a nezastupitelné. Jak vyplývá ze zákona o advokacii, můžeme kromě advokátů vyčlenit tři další skupiny subjektů oprávněných poskytovat právní služby.

Předtím, než tyto skupiny popíši a vysvětlím zvláštní postavení advokátů, se ale zastavme u dvou termínů, které budou dále v práci hojně používány. Prvním termínem je poskytování právních služeb. Jedná se o pojem legálně definovaný a to jako *zastupování v řízení před soudy a jinými orgány, obhajoba v trestních věcech, udělování právních porad, sepisování listin, zpracovávání právních rozborů a další formy právní pomoci* (§ 1 odst. 2 zákona o advokacii). Jak uvádí Buchta, jedná se o vymezení značně široké, univerzální.¹

Zákon o advokacii pracuje kromě termínu „poskytování právních služeb“ také s termínem „výkon advokacie“. Jak uvádí Buchta, tyto termíny není možné považovat za synonyma.² Jak bude podrobněji vysvětleno níže, právní služby mohou být poskytovány i jinými osobami než advokáty a nejedná se tedy vždy o výkon advokacie. Zároveň lze souhlasit s Buchtou, že výkon advokacie zahrnuje i jiné činnosti než poskytování právních služeb (Buchta uvádí například soutěž mezi advokáty, způsob výkonu advokacie, členství v ČAK včetně práv a povinností s tím spojených).³ Dle mého názoru se tedy oba pojmy překrývají pouze částečně a dále v textu se je budu snažit rozlišovat. Přesnější definice pojmu výkon advokacie poskytuje judikatura, kterou se budu zabývat zejména v souvislosti s odpovědností advokáta.

¹ Buchta, Z.: K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti, Právní rozhledy, 2008, č.2, článek publikován též na serveru [ipravnik.cz](http://www.ipravnik.cz), webová adresa: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_5390/k-odpovednosti-advokata-za-skodu-zpusobenou-z-neznalosti.aspx.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

Poskytování právních služeb je v České republice v první řadě vyhrazeno osobám, které jsou vyjmenovány v §2 odst. 1 zákona o advokacii, tedy:

- advokátům; a
- evropským advokátům.

Kromě nich mohou právní služby v omezeném rozsahu poskytovat také:

- osoby k tomu oprávněné na základě zvláštních zákonů; a
- osoby, které poskytují právní služby pouze osobám, s nimiž jsou v pracovněprávním nebo pracovním vztahu anebo ve služebním poměru.

Níže se pokusím vysvětlit jedinečnou roli advokátů při poskytování právních služeb.

2.1 Advokáti a další osoby oprávněné poskytovat právní služby

V této části práce charakterizují oprávnění jednotlivých výše zmíněných skupin subjektů poskytovat právní služby a vysvětlím, v čem se tato oprávnění liší od oprávnění advokátů, a v čem je tedy postavení advokátů výjimečné.

Osoby oprávněné poskytovat právní služby na základě zvláštních zákonů jsou zejména notáři, soudní exekutoři, patentoví zástupci a daňoví poradci, přičemž rozsah oprávnění těchto osob poskytovat právní služby je omezen právě konkrétními zvláštními zákony. Bylo by proti smyslu zákona o advokacii, pokud by například daňový zástupce soustavně a za úplatu zastupovat klienty v rozvodovém řízení. Tento závěr lze vyvodit rovněž za pomoci argumentu *a contrario*, jelikož podle § 3 odst. 2 zákona o advokacii poskytují právní služby ve všech věcech právě advokáti.

Co se týče osob, které poskytují právní služby osobám, s nimiž jsou v pracovněprávním nebo pracovním vztahu anebo ve služebním poměru, ty nebudou omezeny věcným rozsahem poskytovaných právních služeb, ale zde je z definice zřejmé, že takové právní služby vůbec nebudou poskytovány třetím osobám, klientům. Respektive, i pokud se například podnikoví právníci nebo právníci zaměstnaní ve státní správě budou setkávat s veřejností, nebude se jednat v pravém slova smyslu o jejich klienty.

I evropští advokáti jsou vlastně oprávněni poskytovat na území České republiky právní služby pouze v omezeném rozsahu, a to v závislosti na tom, zda poskytují právní služby na území České republiky pouze dočasně nebo příležitostně (*hostující evropský advokát*), nebo se jedná o evropského advokáta zapsaného do zvláštního seznamu vedeného ČAK (*usazený evropský advokát*). Omezení hostující evropského advokáta je přitom poměrně značné, jelikož není oprávněn k sepisování řady smluv týkajících se nemovitostí.⁴ Usazený evropský advokát takto omezen není, pouze je v zákonem stanovených případech povinen ustanovit jiného advokáta jako svého konzultanta v otázkách procesního práva (což je povinnost, která se vztahuje i na hostujícího evropského advokáta)⁵.

Poslední a nejdůležitější kategorií osob oprávněných poskytovat právní služby jsou advokáti, kterými se mohou stát pouze osoby, které splní předpoklady uvedené v zákoně o advokacii⁶ a jsou zapsáni do seznamu advokátů vedeného ČAK. K 27. březnu 2010 eviduje ČAK 11 863 advokátů a 2 990 advokátních koncipientů⁷. Pouze advokáti jsou oprávněni poskytovat na území České republiky právní služby široké veřejnosti, ve všech věcech a bez omezení⁸.

S důležitostí a jedinečnou rolí, kterou při poskytování právních služeb hraje advokacie, souvisí pojem pokoutnictví. Macková uvádí, že pokoutnictvím lze rozumět poskytování právní pomoci v rozporu se zákonnými podmínkami výkonu advokacie.⁹ Ochrana před neodborným poskytováním právních služeb pak obsahuje § 27 odst. 2 OSŘ, podle kterého soud nepřipustí zastoupení, jestliže zástupce není zřejmě způsobilý k řádnému zastupování, anebo jestliže jako zástupce vystupuje v různých věcech opětovně. Krajním postihem může být i posouzení takové činnosti jako trestného činu neoprávněného podnikání podle § 251 trestního zákoník (za předpokladu naplnění zákonných podmínek).

⁴ Ustanovení § 35h odst. 3 zákona o advokacii.

⁵ Ustanovení § 35p odst. 1 zákona o advokacii.

⁶ Ustanovení § 5 odst. 1 zákona o advokacii.

⁷ Údaj je převzat z webových stránek ČAK, viz http://vyhledavac.cak.cz/Units/_Search/search.aspx.

⁸ Za jistý druh omezení věcného rozsahu právních služeb, které smí advokát poskytovat, by však bylo možné považovat čl. 8 odst. 3 Etického kodexu, který příkazuje advokátu odmítnout poskytnutí právních služeb ve věci, v níž nemá dostatek zkušeností nebo speciálních znalostí.

⁹ A. Macková in Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní. 4. aktualizované vydání, Praha, Linde Praha, a.s. – Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořinkové a Jana Tuláčka, 2006, s. 170.

2.2 Osoba klienta

Co se týče osoby klienta, ta není právním řádem nijak vymezena a lze konstatovat, že se jím může stát jakákoliv fyzická nebo právnická osoba či stát, tedy kdokoliv kdo má o poskytnutí právních služeb zájem. To ale neznamená, že by kterýkoliv advokát mohl poskytovat právní služby kterémukoliv subjektu. Jak bude vysvětleno níže, advokát musí vždy pečlivě dbát na možnost střetu zájmu a klienty v takových případech odmítnout.

3 Mandátní smlouva jako smlouva o poskytování právních služeb

Zákon o advokacii ani jiné právní předpisy nestanoví, podle ustanovení kterého smluvního typu by se měla smlouva o poskytování právních služeb řídit. Vzhledem k tomu, že poskytnutí právní služby bude mít zřejmě často povahu úplatného obstarání určité záležitosti (zastupování před soudy nebo před jinými orgány, vyjednávání a sepsání smlouvy apod.), advokát se při obstarání této záležitosti bude řídit pokyny klienta, a současně bude zpravidla docházet ke zmocnění advokáta jednat jménem klientem, nabízí se pro vztahy mezi podnikateli jako přílehlavá smlouva mandátní. Kromě smlouvy mandátní se ale smlouva o poskytování právních služeb může řídit i ustanoveními jiných smluvních typů. Například Pelikánová připouští použití smlouvy o dílo¹⁰ (Zoulík smlouvu o dílo připouští s poukazem na § 536 odst. 2 ObchZ pouze v režimu občanského zákoníku¹¹), Buchta uvádí smlouvu inominátní a dokonce i jednatelství bez příkazu.¹²

V případě, že klientem bude nepodnikatel, bude se jednat zřejmě zpravidla o smlouvu příkazní, i když strany i v tomto případě mají možnost podřídit smlouvu obchodnímu zákoníku v souladu s § 262 odst. 1, první věta ObchZ a uzavřít smlouvu mandátní (této otázce se ještě budu podrobněji věnovat níže). Při uzavření smlouvy inominátní bude pro závazek vzniklý z takové smlouvy v souladu s § 491 odst. 2 OZ třeba použít ustanovení zákona, která upravují závazek jemu nejbližší.

Co se týče formy smlouvy o poskytování právních služeb, nepředepisuje právní řád pro takovou smlouvu písemnou formu, a kárná praxe potvrdila, že pro její uzavření postačuje forma ústní případně i konkludentní jednání.¹³

¹⁰ Pelikánová, I.: Smlouva advokáta s klientem, Bulletin advokacie, 1998, č.8, s.68.

¹¹ Zoulík, F.: K otázce promlčení nároku na odměnu advokáta za poskytnuté právní služby, Bulletin advokacie, 2002, č.2, s. 23.

¹² Buchta, Z.: K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti, Právní rozhledy, 2008, č.2, článek publikován též na serveru [ipravnik.cz](http://www.ipravnik.cz), webová adresa: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_5390/k-odpovednosti-advokata-za-skodu-zpusobenou-z-neznalosti.aspx.

¹³ Srov. kárné rozhodnutí sp. zn. 11/96, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s. 23.

Níže provedu nejprve krátkou charakteristiku smlouvy mandátní a její srovnání se smlouvou příkazní, a poté se budu zabývat právy a povinnostmi klienta a advokáta, jejichž právní vztah se řídí obchodním zákoníkem a to ustanoveními o smlouvě mandátní. Pokud by se tato práva a povinnosti výrazně odlišovaly v případě, že se smlouva o poskytování právních služeb řídila úpravou smlouvy příkazní, upozorním na to u jednotlivých kapitol.

3.1 Základní charakteristika mandátní smlouvy

Mandátní smlouvou se zavazuje mandatář, že pro mandanta na jeho účet zařídí za úplaty určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti, a mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatu.¹⁴ Toto ustanovení je jako jediné z úpravy mandátní smlouvy kogentní. Podstatnými znaky mandátní smlouvy jsou podle Munkové „úplatnost, obchodní povaha záležitosti, kterou se mandatář zavazuje zaříditi, a dále to, že mandatář jedná jménem mandanta.“¹⁵

Co se týče úplatnosti, § 566 odst. 2 ObchZ obsahuje vyvratitelnou právní domněnku, podle které *je-li zařízení záležitosti předmětem podnikatelské činnosti mandatáře, má se za to, že úplata byla smluvena*. Advokát je samozřejmě v souladu s § 2 odst. 2 ObchZ podnikatelem a poskytování právních služeb je předmětem jeho podnikatelské činnosti. Pokud by mandátní smlouva výši odměny ani způsob jejího určení neobsahovala, přicházela by na řadu speciální úprava obsažená v advokátním tarifu¹⁶ a výše odměny by řídila jeho ustanoveními. I v případě využití odměny mimosmluvní se bude mezi klientem a advokátem samozřejmě jednat o úplatný právní vztah, a nic tedy nebrání posuzování takové smlouvy podle ustanovení obchodního zákoníku o mandátní smlouvě.

Právní vztah klienta a advokáta je tedy zásadně úplatný. Pokud by advokát poskytoval své služby takzvaně *pro bono*, tedy bezplatně, není možné právní vztah klienta a advokáta podříditi mandátní smlouvě, jelikož úplata je, jak bylo zmíněno výše,

¹⁴ Ustanovení § 566 odst. 1 ObchZ.

¹⁵ J. Munková in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 12. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1221.

¹⁶ Ustanovení § 1 odst. 1 advokátního tarifu.

podstatnou náležitostí mandátní smlouvy. Jak uvádí Munková, „*takový vztah by byl posuzován podle ustanovení občanského zákoníku o smlouvě příkazní.*“¹⁷

Zamyšlení si dle mého názoru zaslouží pojem *obchodní záležitost*, který je v kogentní definici mandátní smlouvy použit. Domnívám se, že obchodní povaha záležitosti, kterou advokát pro klienta zařizuje, nemůže vyplývat z pouhé skutečnosti, že ze strany advokáta bude její zařizování vždy předmětem podnikatelské činnosti, nýbrž je třeba v každém konkrétním případě posoudit, zda má záležitost skutečně obchodní povahu. Jinak by totiž vzhledem k tomu, že mandátní smlouva je takzvaný *relativní obchod* a tedy zásadně¹⁸ uzavírána mezi podnikateli v rámci jejich podnikatelské činnosti,¹⁹ adjektivum *obchodní* postrádalo v definici mandátní smlouvy smysl, respektive bylo by nadbytečné.

V této souvislosti se nabízí otázka, zda je vůbec možné, aby v případě, kdy je alespoň jednou ze stran smlouvy je nepodnikatel (tedy v našem případě klient), byl takový závazkový právní vztah v souladu s § 262 odst. 1, první věta, ObchZ podřízen ustanovením o mandátní smlouvě, kdy pro nepodnikatele bude charakteristické právě to, že zařizovaná záležitost bude mít neobchodní povahu (například zastupování v rozvodovém řízení). Tohoto problému si všímá Pelikánová, která konstatuje, že „*není jasné, jak chápat toto omezení* (tedy to, že mandatář má zařídit záležitost obchodní povahy) *ve vazbě na § 262 ObchZ.*“²⁰ Dále autorka uvádí, že „*pokud bude uzavřena mandátní smlouva o obstarání záležitosti zcela neobchodní, vymyká by se takový závazek vymezení mandátní smlouvy a aplikace mandátní smlouvy by pak obsahovala i prvek analogie.*“²¹

Domnívám se, že i přestože jiná komentářová literatura²² použití mandátní smlouvy mezi nepodnikateli v souladu s § 262 odst. 1, první věta, ObchZ bez dalšího připouští, může být užití adjektiva *obchodní* v definici mandátní smlouvy skutečně

¹⁷ J. Munková in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 12. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1221.

¹⁸ Ustanovení § 262 odst. 2 ObchZ.

¹⁹ Ustanovení § 261 odst. 1 ObchZ.

²⁰ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 4. díl, Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství B. Hořínkové a J. Tuláčka, Praha 1997, s. 35.

²¹ Tamtéž, s.36.

²² J. Munková in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 12. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1221.

viděno jako určité omezení nepodnikatelů svůj právní vztah úpravě mandátní smlouvy podřídít a jako důležité vodítko při odlišení dvou důležitých smluv příkazního typu, které náš právní řád obsahuje.

V praxi však bude využití mandátní smlouvy nepodnikateli zřejmě daleko více omezeno § 262 odst. 1, druhá věta, ObchZ, tedy hlediskem, zda nedochází ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který není podnikatelem.

Poslední podstatnou náležitostí mandátní smlouvy je činnost mandátáře, spočívající v právních úkonech jménem mandanta nebo v jiné činnosti. To je jistě pro smlouvu o poskytování právních služeb přiléhavé, jelikož v rámci celé řady druhů právní pomoci nebude potřeba činit jménem klienta právní úkony a postačí konat faktickou činnost (například poskytnout právní radu, sepsat smlouvu).

3.2 Srovnání se smlouvou příkazní

Níže popíši vývoj úpravy smluv příkazního typu na našem území a přikročím k jejich srovnání.

3.2.1 Historický vývoj

Smlouva mandátní a smlouva příkazní jsou sobě obsahem velmi blízké smlouvy. Jak uvádí Munková, úprava mandátní smlouvy v obchodním zákoníku je komplexní, a subsidiární užití ustanovení občanského zákoníku podle § 1 odst. 2 ObchZ nepřichází fakticky v úvahu.

Na našem území obě smlouvy nejprve spadaly v jednu, a jak uvádí Pelikánová, „jejich rozlišení je jenom záležitostí naší (české) legislativy.“²³ Československý občanský zákoník občanský v 22. hlavě upravoval pouze zmocňovací smlouvu, v jejímž rámci byl upraven jak závazkový právní vztah mandanta a mandátáře, tak i samotné zmocnění. Občanský zákoník z roku 1950 upravoval již zvlášť smlouvu příkazní (hlava 24.) a zastoupení (hlava 4.). Současný občanský zákoník z roku 1964 obsahoval příkazní smlouvu nejprve v hlavě šesté v rámci obstaravatelských služeb. Tato úprava byla

²³ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 4. díl, Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství B. Hořínkové a J. Tuláčka, Praha 1997.

zrušena zákonem č. 509/1991 Sb., který zároveň do zákoníku zařadil současnou úpravu příkazní smlouvy.

Jak uvádí Pelikánová, předobrazem současné obchodní úpravy mandátní smlouvy byl zákoník mezinárodního obchodu (zákon č. 101/1963 Sb.)²⁴. Zařazením mandátní smlouvy do současného obchodního zákoníku tak vznikla dvojí úprava podobných smluvních typů.

3.2.2 Srovnání právní úpravy

Kolman mezi úpravou smlouvy mandátní a smlouvy příkazní vidí šest hlavních rozdílů²⁵ a to: (i) kvalitu plnění povinností, (ii) druh zastoupení, (iii) úplatnost, (iv) náhrada nákladů, (v) osobní provádění příkazu a (vi) povahu vyřizované záležitosti. Jednotlivé rozdíly vysvětlím, a pokusím se odpovědět na otázku, zda a popřípadě jaké mají tyto rozdíly vliv na vztah klienta a advokáta, který by se řídil úpravou mandátní, respektive příkazní smlouvy.

i) kvalita plnění povinností

Co se týče kvality plnění povinností, předepisuje § 567 ObchZ mandatáři povinnost postupovat při zařizování záležitosti s odbornou péčí. Příkazník je naproti tomu povinen při plnění příkazu jednat podle svých schopností a znalostí (§ 725 OZ). I když Lavický uvádí, že „*je-li určitá osoba podnikatelem v činnosti, která je předmětem příkazu, potom bude namíste požadovat, aby příkaz vykonala s profesionální péčí*“²⁶, domnívám se, že se jedná spíše o názor *de lege ferenda* a z dikce ustanovení jasně vyplývá subjektivní vymezení standardu požadované péče vzhledem ke schopnostem a znalostem konkrétního příkazníka, nikoliv objektivní požadavek odborné péče.

Zároveň jsem ale z níže uvedených důvodů názoru, že tento rozdíl ve standardu předepsané péče u obou smluvních typů nemá na úroveň péče, s jakou je povinen advokát poskytovat klientovi právní služby, žádný vliv. Jinými slovy advokát, který

²⁴ Tamtéž, s. 27.

²⁵ Kolman, P.: Mandátní smlouva vs. smlouva příkazní, publikováno na serveru epravo.cz, webová adresa: <http://www.epravo.cz/top/clanky/mandatni-smlouva-vs-smlouva-prikazni-21590.html>.

²⁶ Lavický, P. in Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II § 460 až 880. Komentář, 2. vydání, Praha : C.H.Beck, 2009, s. 2202.

s klientem uzavřel příkazní smlouvu, musí postupovat se stejnou mírou péče, jako kdyby uzavřel smlouvu mandátní.

Jak uvádí Buchta, zákon o advokacii ani jiný právní předpis nikde výslovně neukládá advokátovi povinnost postupovat při poskytování právních služeb s odbornou péčí (právě s výjimkou úpravy mandátní smlouvy), a dle jeho názoru „není v zásadě přípustné dospět k existenci právní povinnosti chovat se určitým způsobem pouze abstrahováním z právního předpisu, nýbrž taková povinnost musí být přímo, tj. výslovně právním předpisem adresátům práva uložena.“²⁷ S tímto sice lze zřejmě souhlasit, nicméně se domnívám, že pokud se zamyslíme nad samotným pojmem odborné péče, dospějeme k závěru, že se jedná právě o standard, který musí advokát zachovávat při jakémkoliv poskytování právních služeb.

Podle Pelikánové je totiž odbornou péčí nutné posoudit s ohledem na profesi mandatáře, přičemž vliv na její obsah mají zvláštní zákony upravující jednotlivá povolání a do jejího rámce patří i etická pravidla konkrétní profese²⁸. Vzhledem k tomu, že zákon o advokacii v § 16 odst. 1 stanoví všem advokátům povinnost jednat čestně a svědomitě a používat při tom všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné, bude právě toto ustanovení zřejmě základem pro posouzení, zda byl ze strany advokáta dodržen standard odborné péče. Konkretizace těchto povinností pak vyplývá ze stavovských předpisů, z judikatury a z kárných rozhodnutí ČAK a bude rozvedena níže.

Domnívám se tedy, že v situaci, kdy právní a stavovské předpisy precizně formulují povinnosti advokáta vůči klientu, právě ony definují, co je třeba rozumět odbornou péčí, a lze si stěží představit případ, kdy by advokát nedostal standardu odborné péče, a přesto neporušil své povinnosti, které mu ze zmiňovaných předpisů vyplývají. Právě tyto povinnosti však advokát musí dodržovat bez ohledu na smluvní typ, jehož ustanoveními se smlouva o poskytování právních služeb řídí.

²⁷ Buchta, Z.: K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti, Právní rozhledy, 2008, č.2., článek publikován též na serveru [ipravnik.cz](http://www.ipravnik.cz), webová adresa: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_5390/k-odpovednosti-advokata-za-skodu-zpusobenou-z-neznalosti.aspx.

²⁸ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 4. díl, Linde Praha - Právnícké a ekonomické nakladatelství B. Hořínkové a J. Tuláčka, Praha 1997, s. 38.

Advokát, jehož smlouva s klientem se řídí ustanoveními občanského zákoníku o smlouvě příkazní, bude tedy muset dodržovat stejnou úroveň odborné péče jako advokát, jehož smlouva se řídí úpravou mandátní smlouvy v obchodním zákoníku, a to i přesto, že ustanovení občanského zákoníku příkazníkovi povinnost jednat s odbornou péčí nestanoví.

ii) druh zastoupení

Zatímco právní úprava příkazní smlouvy umožňuje využít jak přímé tak i nepřímé zastoupení, smlouva mandátní je založena na principu přímého zastoupení a pro zastoupení nepřímé upravuje obchodní zákoník typicky smlouvu komisionářskou. Pro právní vztah klienta a advokáta bude dle mého názoru nejčastější zastoupení přímé – to vyplývá i z právní úpravy procesního práva, která předepisuje pro případ zastupování advokátem plnou moc pro celé řízení (takzvanou procesní plnou moc) a jiný druh smluvního zastoupení v řízeních podle občanského soudního řádu není připuštěn²⁹. Pokud by si v jiných situacích advokát a klient přáli využít zastoupení nepřímé, nebylo již možné jejich právní vztah posuzovat podle ustanovení obchodního zákoníku o smlouvě mandátní.

Dodejme, že vyžaduje-li zařízení záležitosti uskutečnění právních úkonů jménem mandanta, platná úprava mandátní smlouvy přímo obsahuje povinnost mandanta vystavit mandatáři plnou moc.³⁰

iii) úplatnost

Na rozdíl od smlouvy mandátní, jejíž podstatnou náležitostí je její úplatnost, smlouva příkazní více respektuje povahu původního římskoprávního mandátu, jehož charakteristickým rysem byla bezplatnost³¹ a může být sjednána jako úplatná i bezplatná.

Jak bylo zmíněno výše, poskytování právních služeb je podnikáním a bude pro něj charakteristická úplatnost. V případě zájmu advokáta poskytovat právní služby bezúplatně je namísto smlouvy mandátní nutné použít smlouvu příkazní.

²⁹ Ustanovení § 25 odst. 1 OSŘ.

³⁰ Ustanovení § 568 odst. 3 ObchZ.

³¹ Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 4. díl, Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství B. Hořínkové a J. Tuláčka, Praha 1997, s. 13.

iv) náhrada nákladů

Rozdíl v dikci ustanovení o náhradě nákladů, které je příkazce (respektive mandant) povinen příkazníkovi (mandatáři) uhradit, považuji za nepříliš podstatný, když zatímco úprava příkazní smlouvy hovoří o potřebných a užitečných nákladech, úprava smlouvy mandátní o nákladech nutně nebo účelně vynaložených.

Pro právní vztah klienta a advokáta je rozhodující úprava v advokátním tarifu, který v § 2 výslovně stanoví, že *advokát má vedle nároku na odměnu advokáta též nárok na náhradu hotových výdajů a na náhradu za promeškaný čas za podmínek a ve výši stanovené touto vyhláškou*, a obsahuje tak speciální úpravu náhrady nákladů, která je dále rozvedena v části třetí advokátního tarifu.

Tato úprava se použije bez ohledu na to, zda je odměna sjednána nebo je mimosmluvní, a zda se právní vztah klienta a advokáta řídí úpravou smlouvy příkazní či mandátní.

v) osobní provádění příkazu

Úprava příkazní smlouvy předepisuje příkazníkovi provést příkaz osobně (§ 726 OZ). To v případě mandátní smlouvy platí, jen jestliže tak stanoví smlouva (§ 568 odst. 1 ObchZ).

Dle mého názoru ani tato drobná odlišnost obou úprav nebude mít na právní vztah klienta a advokáta žádný vliv, jelikož zákon o advokacii obsahuje v § 26 odst. 1 speciální úpravu, podle které se advokát v rámci svého pověření může dát zastoupit jiným advokátem. Pro jednotlivé úkony právní pomoci se pak advokát může rovněž nechat zastoupit i zaměstnancem advokáta nebo advokátním koncipientem. Toto oprávnění advokáta reflektují i procesní předpisy (§ 25 odst. 2 OSŘ), a podrobněji se o něm zmiňuji níže.

Limitem práva na substituci jsou však omezení vyplývající z usnesení představenstva České advokátní komory č. 6/1998 Věstníku, které kromě jiného stanovuje požadavky na praxi advokátních koncipientů pro zastupování advokáta

v konkrétních řízeních a také některé zvláštní druhy řízení, kdy je předepsáno zastoupení advokátem³².

vi) povaha vyřizované záležitosti

Jak již jsem zmiňoval výše, obchodní povaha záležitosti je pojmovým znakem mandátní smlouvy. Naproti tomu u příkazní smlouvy není vymezeno, jakou věc by měl příkazník obstarat ani druh jiné činnosti, kterou by měl vykonat.

³² Srov. § 25 odst. 2 OSŘ, § 35 odst. 1 věta druhá trestního řádu, § 31 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění.

4 Vznik právního vztahu

Právní vztah klienta a advokáta může kromě uzavření smlouvy vzniknout také ustanovením soudem nebo určením advokáta Českou advokátní komorou v souladu s § 18 odst. 2 zákona o advokacii.

4.1 Ustanovení advokáta soudem

Ustavení advokáta soudem umožňují občanský soudní řád³³, soudní řád správní³⁴ i trestní řád³⁵. Ve všech těchto případech pak může být rozhodnuto o částečném nebo úplném osvobození od úhrady odměny advokáta.³⁶

Pokud je advokát ustanoven, vzniká mezi ním a klient právní vztah již bez dalšího.³⁷ Jedná se tedy o právní vztah založený na základě úředního výroku – usnesení soudu.³⁸ Pokud bychom se snažili najít vhodný smluvní typ, podle jehož ustanoveních takový právní vztah klienta a advokáta posuzovat, byly by dle mého názoru zpravidla nejpriléhavější ustanovení občanského zákoníku o smlouvě příkazní, jelikož místo klienta hradí v případě částečného nebo úplného osvobození od úhrady odměny advokáta stát (§ 23 zákona o advokacii), a jedná se tak vlastně o zvláštní trojstranný vztah. Právní vztah přímo mezi klientem a advokátem však může postrádat prvek úplatnosti, který je ale podmínkou pro užití úpravy mandátní smlouvy.

Pro úplnost ještě dodávám, že výše advokátovy odměny se v případě ustanovení advokáta soudem, neřídí advokátním tarifem, ale je vypočtena v souladu s vyhláškou č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení.

³³ Ustanovení § 30 odst. 1 OSŘ.

³⁴ Ustanovení § 35 odst. 8 zákona č. 150/2000 Sb., soudní řád správní (dále jen SŘS).

³⁵ Ustanovení § 33 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále jen TR).

³⁶ Ustanovení § 138 odst. 3 OSŘ, § 35 odst. 8 SŘS, § 33 odst. 2 TR.

³⁷ Ježek, V.: Právní povaha určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii, Bulletin advokacie, 1999, č. 8, s. 11.

³⁸ Mandák, V.: Je projev zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta, adresovaný klientem třetí osobě, účinný?, Bulletin advokacie, 1998, č. 10, s. 47.

4.2 Určení advokáta Českou advokátní komorou

Ohledně právní povahy určení advokáta ČAK panovaly v minulosti určité nejasnosti³⁹, a ani současné chápání tohoto institutu není dle mého názoru bezproblémové.

Podle zákona o advokacii osoba, která nesplňuje podmínky pro ustanovení advokáta soudem a nemůže se domoci poskytnutí právních služeb (tedy nepodařilo se ji najít advokáta, který by bylo ochoten se jejího případu ujmout), má právo, aby ji ČAK na základě jejího návrhu advokáta určila (§ 18 odst. 2 věta první zákona o advokacii). Zároveň může být rozhodnuto o povinnosti určeného advokáta poskytovat právní služby bezplatně nebo za sníženou odměnu.

Podle Ježka určení advokáta ještě právní vztah odpovídající příkazní, respektive mandátní smlouvě nezakládá⁴⁰, a k uzavření takové smlouvy tedy musí teprve dojít. Opačný pohled však vyjadřuje stanovisko ČAK z 18. dubna 2000, podle kterého *„určení advokáta nahrazuje smluvní vztah (mandátní smlouvu) mezi advokátem a klientem a zakládá jen povinnost doložit takto vzniklý smluvní vztah procesní plnou mocí.“*⁴¹

Domnívám se, že bez ohledu na okamžik vzniku právního vztahu mezi určeným advokátem a klientem, nemůže v případě, že je zároveň rozhodnuto o povinnosti advokáta poskytovat služby bezplatně, přicházet v úvahu použití úpravy mandátní smlouvy (jelikož úplatnost je pojmovým znakem mandátní smlouvy) a takový právní vztah tedy bude nutné posuzovat nejpravděpodobněji podle ustanovení občanského zákoníku o smlouvě příkazní.

Nutno podotknout, že v těchto případech totiž nehradí odměnu advokáta stát⁴², a advokátovi pouze může být poskytnut příspěvek ze sociálního fondu ČAK, přičemž na takový příspěvek nemá advokát právní nárok⁴³.

³⁹ Tamtéž, s. 10.

⁴⁰ Tamtéž, s. 13.

⁴¹ Stanovisko představenstva ČAK k otázce skončení zastoupení advokátem, který byl určen ČAK podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii, Bulletin advokacie, 2000, č.9, s. 83.

⁴² Srov. Lichnovský, J.: Bezplatná právní pomoc v civilních věcech ve Spolkové republice Německo a v České republice (dokončení). Bulletin advokacie. 2004, č.9. s. 54.

⁴³ Článek 3 ve spojení s článkem 10 Usnesení sněmu ze dne 8. listopadu 1999, o sociálním fondu České advokátní komory.

5 Střet zájmu a povinnost odmítnout poskytnutí právní služby

Zákon o advokacii i Etický kodex přikazují advokátovi za určitých okolností odmítnout poskytnutí právních služeb klientovi a to zejména z důvodu střetu zájmů ať už mezi jeho klienty nebo přímo klientem a advokátem či některých dalšími osobami. Advokát totiž samozřejmě nemůže důsledně prosazovat zájmy více osob, pokud jsou spolu v rozporu.

Zákon o advokacii tak přikazuje advokátovi odmítnout poskytnutí právních služeb, pokud *v téže nebo související věci již poskytl právní služby jinému, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá* (§ 19 odst. 1 písm. a) zákona o advokacii). Zde je třeba upozornit na to, že zákon správně váže možnost existence střetu zájmu na poskytnutí právních služeb, nikoliv na uzavření smlouvy s klientem nebo dokonce existenci zmocnění advokáta klientem⁴⁴.

Ustanovení § 19 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii pak rozšiřuje výše popsanou povinnost odmítnout klienta i na případ, kdy advokát vykonává advokacii společně s dalšími advokáty, nebo je advokátem zaměstnaným či sám zaměstnává advokáta, a sám sice osobě, jejíž zájmy jsou v rozporu s potenciálním klientem, právní služby ve stejné nebo související věci neposkytl, ale učinil tak právě některý z těchto subjektů.

Dalším případem povinného odmítnutí potenciálního klienta je situace, kdy by *informace, kterou má advokát a o jiném nebo bývalém klientovi, mohla toho, kdo o poskytnutí právních služeb žádá, neoprávněně zvýhodnit* (§ 19 odst. 1 písm. c) zákona o advokacii). Pokud by se takovou informací advokát dověděl až v průběhu poskytování právních služeb, nesměl by ji využít pro prospěch jakékoliv třetí osoby, včetně jiného klienta, z důvodu své povinnosti mlčenlivosti a zákazu takzvaného insider trading (viz níže).

Předposlední případ, kdy zákon o advokacii přikazuje advokátovi poskytnutí právních služeb odmítnout, je situace, kdy se advokát nebo osoba jemu blízká zúčastnila projednání věci (§ 19 odst. 1 písm. d) zákona o advokacii), přičemž účastí na projednání

⁴⁴ Srov. rozhodnutí kárného senátu kárné komise České advokátní komory ve věci K 34/93 uveřejněné v Bulletinu advokacie 1995, č. 1, s. 40.

věci není poskytnutí právních služeb advokátem (§ 19 odst. 2 zákona o advokacii). Zákon tedy obsahuje pouze negativní definice pojmu „projednání věci“, který tak bude zřejmě třeba vykládat široce, jako jakékoliv jednání nejen před soudem ale i správními orgány, kdy se advokát projednání věci bude účastnit například jako svědek nebo osoba zúčastněná jakýmkoliv jiným způsobem.

Poslední případ povinného odmítnutí klienta advokátem, který je upraven v zákoně o advokacii, je situace, kdy existuje střet zájmů přímo mezi advokátem (nebo osobou jemu blízkou) a potenciálním klientem (§ 19 odst. 1 písm. e) zákona o advokacii).

Další důvody pro odmítnutí klienta upravuje Etický kodex. Jedná se zejména o případ, kdy hrozí, že konflikt zájmu mezi klienty může časem teprve vzniknout (čl. 7 odst. 3 Etického kodexu), dále o případ, kdy by poskytnutím právních služeb novým klientům ohrozil zájmy stávajících klientů, a to například i v důsledku pracovního přetížení (čl. 8 odst. 2 Etického kodexu), a také situace, kdy v řádném poskytování právních služeb advokátovi brání jeho zdravotní či psychický stav (č. 8 odst. 4 Etického kodexu).

Pokud advokát poskytuje právní služby při sepsání smlouvy, bude oprávněn poskytnout právní služby i v případném sporu z takové smlouvy pouze za předpokladu, že smluvní strany již při přípravě smlouvy věděly, že advokát poskytuje právní služby pouze jedné z nich a měly příležitost obstarat si vlastního kvalifikovaného právního zástupce (čl. 7 odst. 1 Etického kodexu). Kárná praxe tak již musela například konstatovat, že *„jde o závažné porušení povinností advokáta, jestliže po sepsu smlouvy o půjčce pro oba účastníky začne zastupovat věřitele proti dlužníkovi z této půjčky.“*⁴⁵

To, zda konkrétní povinnost advokáta odmítnout poskytnutí právních služeb obsahuje zákon o advokacii či Etický kodex, se jeví jako zásadní vzhledem k dikci § 18 odst. 1 in fine zákona o advokacii). Pokud je totiž advokát ustanoven soudem nebo určen ČAK (viz výše), není podle tohoto ustanovení dotčena jeho povinnost odmítnout poskytnutí právních služeb v případech uvedených v § 19 zákona o advokacii. Odkaz na důvody k odmítnutí právních služeb, které jsou uvedeny v Etickém kodexu, však chybí.

⁴⁵ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 6. září 2007 ve věci K 48/07, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 2007, č.12, s. 59.

Domnívám se tedy, že de lege lata je advokát povinen poskytnout právní služby (respektive chybí právní důvod k odmítnutí služeb) i v případě, kdy byl ustanoven soudem nebo určen ČAK, i přesto, že by mu v poskytnutí služeb za jiných okolností bránily důvody obsažené v Etickém kodexu. K jinému závěru můžeme dle mého názoru dojít pouze při využití analogie (když má advokát právo odmítnout poskytnutí právních služeb ze zákonných důvodů, měl by je mít i z důvodů upravených ve stavovském předpisu).

Z hlediska de lege ferenda nepovažuji takovou úpravu za vhodnou, a domnívám se, že § 18 odst. 1 in fine zákona o advokacii by měl být doplněn také o odkaz na Etický kodex.

Na druhou stranu důvody pro odmítnutí poskytnutí služeb, které jsou obsaženy v Etickém kodexu, zřejmě ob stojí jako důležité důvody, pro které může být advokát v případě trestního řízení obhajoby zproštěn (§ 40 odst. 1 první věta trestního řádu), případně by advokát mohl požádat soud o zrušení svého ustanovení nebo Českou advokátní komoru o zrušení určení.⁴⁶

⁴⁶ Srov. Vantuch, P.: Odmítnutí obhajoby, Právní rádce, 2007, č.2, uveřejněno též na http://pravniradce.ihned.cz/c4-10077480-20421960-F00000_d-odmitnuti-obhajoby.

6 Práva a povinnosti klienta a advokáta

V této části diplomové práce, která bude tvořit její jádro, se budu zabývat obsahem právního vztahu klienta a advokáta, který mezi nimi vznikne uzavřením mandátní smlouvy.

6.1 Právo advokáta na odměnu

Jak již jsem uvedl, aby bylo možno vztah klienta a advokáta podřídít ustanovením o mandátní smlouvě, musí se jednat vždy o vztah úplatný. Podle § 571 odst. 1 ObchZ *není-li výše úplaty ve smlouvě stanovena, je mandant povinen zaplatit mandatáři úplatu obvyklou*. Toto ustanovení však pro specifický vztah klienta a advokáta použito být nemůže, a místo něj je v případě, že mandátní smlouvu odměnu neurčuje, nutné v souladu s § 1 odst. 1, druhá věta, advokátního tarifu užít ustanovení této vyhlášky o mimosmluvní odměně.

Advokát se při tom od advokátního tarifu nemůže odchýlit. Pokud advokát *„za situace, kdy s klientem neuzavřel dohodu o smluvní odměně, vyúčtuje odměnu za právní službu v rozporu s ustanoveními advokátního tarifu o mimosmluvní odměně, jde o závažné porušení jeho povinností“*⁴⁷ a je tedy kárně odpovědný.

Podle úpravy mandátní smlouvy v obchodním zákoníku *vznikne mandatáři nárok na úplatu, když řádně vykoná činnost, ke které byl povinen, a to bez ohledu na to, zda přinesla očekávaný výsledek, či nikoliv*. Domnívám se, že ve vztahu klienta a advokáta bude pro nárok advokáta na odměnu vždy nutné pečlivě posoudit, zda byla činnost vykonávána skutečně řádně, a to zejména z důvodu povahy poskytování právních služeb jako vysoce odborné činnosti.

Tak například z judikatury můžeme vyčíst, že *„odměna advokáta za sepis vyjádření k odvolání nepřísluší, jestliže advokát ve vyjádření neuvedl žádnou novou okolnost, týkající se skutkových nebo právních úvah, a je nepochybné, že takové*

⁴⁷ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 8. 10. 2001 v kárné věci K 16/01 uveřejněné v Bulletinu advokacie 2002. č.4. s. 84-85.

vyjádření nebylo potřebné k účelnému bránění práva žalovaného“⁴⁸. V tomto případě se sice jednalo o odměnu na základě advokátního tarifu, nicméně se domnívám, že právní větu z tohoto judikátu by bylo možné aplikovat i na smluvní odměnu. Zcela neúčelné počínání advokáta by tedy dle mého názoru nemělo být považováno za řádný výkon jeho činnosti, a advokátovi v takovém případě nárok na odměnu nevzniká (nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného).

6.2 Smluvní odměna

V této části se budu podrobněji zabývat právní úpravou smluvní odměny advokáta a některými typickými druhy odměny, které v praxi bývají často užívány.

6.2.1 Obecné limity smluvní odměny

Při sjednávání výše odměny za poskytování právních služeb obecně platí zásada smluvní volnosti stran.⁴⁹ Přesto však Etický kodex obsahuje její omezení a zvláštní povinnosti advokáta, které se k sjednávání a účtování odměny váží. Především musí být smluvní odměna přiměřená a to zejména vzhledem k širokým, demonstrativně vymezeným kritériím⁵⁰ (článek 10 odst. 2 a 3 Etického kodexu). Nadto Etický kodex zakazuje advokátovi uzavřít smlouvu, již by se klient zavázal k plnění advokátovi za podmínek pro sebe nevýhodných (s výjimkou případů, kdy měl klient možnost se o tom poradit s nezávislým advokátem).

Účtování přemrštěné odměny advokáta bylo shledáno jako kárné provinění advokáta již v meziválečném období, kdy disciplinární komora Advokátní komory v Čechách shledala kárně odpovědným advokáta, „*který účtoval palmár, vzhledem k nepatrnosti causy tak vysoký, že to vzbudilo dojem upřílišněné přikrosti vůči klientovi.*“⁵¹

⁴⁸ Rozsudek Krajského soudu v Plzni z 23. 11. 1998, sp. zn. 15 Co 556/98, uveřejněný v Bulletinu advokacie, 1999, 6-7, s. 87.

⁴⁹ Patěk, D.: Advokát, klient a peníze, Právní rádce 9/2005, s.12.

⁵⁰ Mezi tato kritéria patří poměr vyjednávacích schopností a možností advokáta a klienta, rozsah informací klienta o poměrech na trhu právních služeb, speciální znalosti, zkušenosti, pověst a schopnosti advokáta, povaha a doba trvání vztahů mezi advokátem a klientem při poskytování právních služeb, časové požadavky klienta na vyřízení věci, obtížnost a novost skutkových i právních problémů spojených s věcí a pravděpodobnost, že v důsledku převzetí věci klienta bude advokát muset odmítnout převzetí jiných věcí.

⁵¹ Rozhodnutí disciplinární rady Advokátní komory v Čechách, dis. 85/34, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1998, 4, s. 80.

6.2.2 Právní povaha stavovských limitů smluvní odměny

Výše jsem zmínil obecné požadavky, které na výši odměny advokáta kladou stavovské předpisy, jmenovitě Etický kodex. Nyní se chci zastavit nad otázkou, jaké jsou důsledky porušení těchto pravidel. Jak potvrzuje judikatura českých soudů, porušení těchto požadavků advokátem ještě automaticky neznamená neplatnost takového ujednání o odměně.

V této souvislosti je nutné nejprve zmínit závěr Nejvyššího soudu České republiky, že „*jakožto stavovský předpis není Etický kodex závazný pro jiné osoby než advokáty.*“⁵² Dále soud v tomtéž rozhodnutí konstatoval, že „*právní úkon učiněný v rozporu s Etickým kodexem nelze považovat z hlediska ustanovení § 39 OZ za právní úkon v rozporu se zákonem.*“⁵³ Porušení pravidel pro sjednání smluvní odměny, která jsou stanovena ve stavovských předpisech, tedy automaticky neznamená neplatnost takové dohody.

Jedním dechem je ale nutné zmínit další závěr, který Nejvyšší soud České republiky ve zkoumaném rozhodnutí učinil, a sice že „*jako jedno z kritérií pro posouzení, zda se dohoda o smluvní odměně nepříčí dobrým mravům, slouží i hodnocení, zda tato dohoda byla sjednána v souladu s Etickým kodexem.*“⁵⁴ Rozpor s dobrými mravy stejně jako rozpor se zákonem samozřejmě způsobuje neplatnost právního úkonu (§ 39 OZ).

Lze tedy učinit závěr, že porušení požadavků, která na výši smluvní odměny kladou stavovské předpisy, sice neznamená automaticky neplatnost takovéto dohody o smluvní odměně, nicméně bude důležitým kritériem pro posouzení, zda se dohoda nepříčí dobrým mravům, a zda tedy není neplatná z tohoto důvodu.

6.2.3 Druhy smluvní odměny

Smluvním stranám se nabízí celá řada možností, jak odměnu za poskytování právních služeb ve smlouvě určit. Advokátní tarif pouze stanoví, že *smluvní odměnou se rozumí částka, za níž bude právní služba poskytnuta nebo způsob jejího určení* (§ 3

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. června 2003, sp. zn. 33 Odo 506/2001.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

odst. 1 advokátního tarifu) a výslovně připouští ujednání o smluvní odměně sjednat samostatně (mimo smlouvu o poskytování právních služeb). Jako nejčastější druhy smluvní odměny uvádí Patěk tyto: fixní (paušální), časová a podílová.⁵⁵ Podrobnější úpravu lze nalézt pro odměnu podílovou v článku 10 odst. 5 Etického kodexu a odměnu časovou (§ 4 advokátního tarifu)

Jak uvádí Munková, z pojmového znaku úplatnosti mandátní smlouvy „*nevyplývá, že by konečná výše odměny musela být stanovena již ve smlouvě. Ve smlouvě by však mělo být sjednáno, jakým způsobem se k výpočtu odměny po skončení mandátu dospěje.*“⁵⁶ To, že ve smlouvě o poskytování právních služeb nebude odměna určena pevnou částkou, tedy zcela odpovídá úpravě mandátní smlouvy v obchodním zákoníku.

Zajímavý názor týkající posouzení právního vztah klienta a advokáta podle ustanovení jednotlivých smluvních typů v závislosti na způsobu sjednání odměny lze nalézt v prvorepublikové judikatuře, kdy soud vyslovil závěr, že „*i když advokát přijal příkaz k vyjednání určité smlouvy a dal si pro případ uskutečnění smlouvy přislíbíti paušální odměnu, nejde o smlouvu sprostředkovatelskou, nýbrž plnomocenskou, pročež i při nezdaru má advokát nárok na přiměřenou odměnu paušální.*“⁵⁷

Přestože tedy v daném případě způsob sjednání odměny odpovídal spíše ustanovením tehdejší smlouvě sprostředkovatelské (tedy ekvivalentu dnešní smlouvy o zprostředkování podle § 642 a násl. ObchZ), nebránilo to v posouzení vztahu klienta a advokáta podle ustanovení o smlouvě plnomocenské (tedy dnešní příkazní nebo mandátní), což mělo za důsledek přiznání práva advokáta na odměnu i přesto, že nedošlo k cíli, který byl jeho činností sledován, tedy k uzavření smlouvy mezi klientem advokáta a třetí osobou.⁵⁸ Domnívám se, že toto rozhodnutí je částečně aplikovatelné i za současné právní úpravy, a to v závislosti na skutečnosti, zda smlouva mezi advokátem a klientem výslovně stanoví, že advokátovi náleží odměna, pouze pokud

⁵⁵ Patěk, D.: Advokát, klient a peníze, Právní rádce 9/2005, s.13.

⁵⁶ J. Munková in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník, Komentář, 12. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1225.

⁵⁷ Judikát označený číslem 5476 in Rouček, Sedláček: Komentář k Československému občenskému zákoníku občanskému a občanskému právu platnému na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, vydáno nákladem právníckého knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, 1935, díl III., s. 580.

⁵⁸ Bohužel z dostupného pramene neplyne výše této odměny, respektive způsob jejího určení.

dojde k uzavření smlouvy mezi klientem a třetí osobou, anebo smlouva o situaci, kdy ke sledovanému cíli nedojde, mlčí.

Pokud by smlouva klienta a advokáta stanovila, že se advokát zavazuje vykonávat činnost spočívající ve vyjednávání s třetí osobou, přičemž cílem je uzavření smlouvy mezi klientem a touto osobou, a pouze při úspěchu, tedy při uzavření takové smlouvy mezi klientem a třetí osobou, přísluší advokátovi dohodnutá odměna, mohlo by se jednat buď o sjednání takzvaného *success fee* (pokud by výše odměny nějakým způsobem závisela na obsahu smlouvy) nebo o odměnu fixní⁵⁹ (viz níže). V každém případě by ale platilo, že odměna byla jednoznačně sjednána, a to jak pro případ úspěchu advokáta při vyjednávání se třetí osobou tak i pro případ neúspěchu, a nebylo by tedy možné použít ustanovení advokátního tarifu upravující odměnu mimosmluvní. Pokud bychom takový právní vztah posuzovali podle ustanovení obchodního zákoníku o mandátní smlouvě, s ohledem na znění § 567 odst. 2 ObchZ⁶⁰ dojdeme k závěru, že za daného znění smlouvy by advokátovi při neúspěchu vyjednat se třetí osobou uzavření smlouvy s klientem odměna nepřislušela. V případě, že bychom předmětnou smlouvu posuzovali podle ustanovení o smlouvě o zprostředkování (což se mi ostatně vzhledem k povaze závazku advokáta v tomto případě jeví jako vhodnější), bude náš závěr o neexistenci nároku advokáta na palmáře s ohledem na znění § 644 ObchZ zcela shodný.

Druhou možností je případ, kdy by uvažovaná smlouva mezi klientem a advokátem obsahovala ujednání, že v případě, že se podaří vyjednáním advokáta dosáhnout sjednání smlouvy mezi klientem a třetí osobou, přísluší advokátovi určitá odměna, ale o situaci, kdy k uzavření takové smlouvy nedojde, by smlouva mezi klientem a advokátem mlčela. Pokud bychom v souladu s rozebíraným prvorepublikovým judikátem takový právní vztah posuzovali podle ustanovení obchodního zákoníku o mandátní smlouvě, pak je třeba vyřešit otázku, zda vlastně smlouva s klientem obsahuje ujednání o odměně advokáta, respektive zda lze na věc nazírat tak, že smlouva s klientem obsahuje sice úpravu práva advokáta na odměnu pro případ, že dojde ke sjednání smlouvy klienta a třetí osoby, ale že se jedná v podstatě o

⁵⁹ Vzhledem k tomu, že rozebíraný judikát hovoří o *přislíbení paušální odměny*, jednalo se za daných skutkových okolností zřejmě skutečně o odměnu fixní.

⁶⁰ Podle tohoto ustanovení sice vznikne mandatáři nárok na úplatu, když řádně vykoná činnost, ke které byl povinen, a to bez ohledu na to, zda přinesla očekávaný výsledek, či nikoliv, ale to platí, *pouze nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného*. Dispozitivnost tohoto ustanovení ostatně vyplývá i z § 263 ObchZ.

určitý „bonus“, který advokátovi náleží nad rámec odměny, která mu přísluší za řádně vykonávanou činnost (vyjednávání se třetí osobou). To je dle mého názoru právě pohled onoho judikátu, který v případě, že bychom jej důsledně aplikovali, vede k závěru, že advokátovi by i v případě, že nedojde k očekávanému výsledku jeho činnosti, tedy uzavření smlouvy mezi klientem a třetí osobou, náležela odměna za řádně vykonanou činnost. Její výše by vzhledem ke specialitě úpravy advokátního tarifu vůči § 571 odst. 1 ObchZ musela být určena podle ustanovení v něm obsažených.

Závěr vyplývající z tohoto judikátu se mi nicméně jeví jako kontroverzní a domnívám se, že přílehavější by bylo na posuzovanou smlouvu aplikovat ustanovení obchodního zákoníku upravující smlouvu zprostředkovatelskou, a nad rámec provize advokáta za úspěšné vyjednání smlouvy mezi klientem a třetí osobou jiné palmaré nepřiznat.

6.2.4 Odměna fixní

Fixní odměna se bude zřejmě odvíjet buď od určité právní věci, kdy klient uhradí dohodnutou pevnou částku, přičemž čas který advokát na věci stráví, již na jeho odměnu nebude mít vliv, nebo bude spočívat v dohodě, podle které klient platí advokátovi pravidelný paušál za určité časové období, za který mu advokát poskytuje právní služby v objemu, který je klientem momentálně požadován.

V této souvislosti je třeba upozornit na § 5 advokátního tarifu, podle kterého *neposkytuje-li advokát právní služby ve sjednaném rozsahu, přísluší mu poměrná část smluvní odměny, není-li dohodnuto jinak*. Z dohody o pravidelném paušálu by tedy mělo jasně vyplývat, zda je klient povinen platit paušál celý i v případě, že v určitém časovém období bude objem právních služeb výrazně nižší než obvykle. Stejně tak pokud se strany dohodnou na určité pevné částce za zastupování např. ve sporu, který navzdory očekávání skončí brzkým smírem, mělo by se v dohodě o odměně pamatovat na to, zda i v takovém případě přísluší advokátovi odměna celá nebo pouze část.

6.2.5 Odměna časová

*Časovou odměnou se rozumí odměna, kdy je určena částka za určitou časovou jednotku.*⁶¹ I tento způsob určení odměny dle mého názoru přiléhavě odpovídá povaze mandátní smlouvy, kdy mandatáři náleží odměna bez ohledu na to, zda jeho činnost přinesla očekávaný výsledek, ale v závislosti na tom, zda svou činnost vykonal řádně (§ 571 ObchZ).

Ustanovení advokátního tarifu předepisují při sjednání časové odměny povinnost advokáta na požádání klienta předložit časovou specifikaci poskytnutých právních služeb a klienta upozornit na podstatné překročení původně odhadnuté výše odměny (§4 advokátního tarifu).

6.2.6 Odměna podílová

Etický kodex rozlišuje u podílové odměny dva její druhy a to podílovou odměnu odvíjející se od hodnoty věci a odměnu stanovenou podílem na výsledku věci, takzvané *pactum de quata litis* nebo také *success fee*⁶² (článek 10 odst. 5 Etického kodexu). Oběma druhy odměny se nyní budu podrobněji zabývat.

Jak uvádí Čermák, úprava podílové odměny v Etickém kodexu je výjimečným případem, kdy se Etický kodex odlišuje od Kodexu CCBE,⁶³ a zastavím se tedy i nad úpravou v tomto kodexu.

6.2.7 Odměna stanovená podílem na hodnotě věci

Pod odměnou stanovenou podílem na hodnotě věci si lze představit například ujednání, podle kterého náleží advokátovi třeba jedno procento z ceny převáděné nemovitosti.⁶⁴ Od odměny stanovené na výsledku věci jej dle mého názoru odlišuje absence podmínky úspěchu a nepřítomnost rizika, zda vůbec advokátovi nějaká odměna připadne. Pro uzavření tohoto typu dohody Etický kodex pouze znovu zdůrazňuje požadavek přiměřenosti (článek 10 odst. 5 Etického kodexu).

⁶¹ Patěk, D.: Advokát, klient a peníze, Právní rádce 9/2005, s.13

⁶² Oba termíny budu používat promiscue.

⁶³ Čermák, K.: Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem, Bulletin advokacie – zvláštní číslo, listopad, 1996, s.20.

⁶⁴ Patěk, D.: Advokát, klient a peníze, Právní rádce 9/2005, s.13

Kodex CCBE odměnu stanovenou podílem na hodnotě věci připouští, *jestliže je to v souladu s úředně schváleným tarifem nebo s předpisy příslušného orgánu, jehož pravomoci advokát podléhá* (článek 3.3.3. Kodexu CCBE). Jelikož Etický kodex tento druh odměny připouští, je v souladu se stavovskými předpisy, aby advokát odměnu stanovenou podílem na hodnotě věci užil i při poskytování právních služeb v rámci zemí Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru, jejichž místní advokátní komory Kodex CCBE rovněž přijaly (čl. 2 odst. 2 Etického kodexu).

6.2.8 Pactum de quata litis

Podle Dostála lze pod pojmem pactum de quata litis v širokém smyslu rozumět *„jakékoliv smluvní ujednání o odměně, jejíž výše je závislá na výsledku sporu.“*⁶⁵ Etický kodex hovoří o výsledku věci (článek 10 odst. 5 Etického kodexu).

Typickým příkladem tohoto typu smluvní odměny bude dohoda, podle které klient dopředu advokátu nehradí vůbec žádnou odměnu, ale v případě, že věci advokát uspěje, náleží advokátovi určitý podíl ze získané částky. Jak uvádí Dostál, ve světě se pravidla pro užití pactum de quata litis značně liší. V některých evropských zemích je zcela zakázán⁶⁶, a nepřipouští jej ani Kodex CCBE (článek 3.3.1.). V USA je naproti tomu tento druh odměny běžný.⁶⁷

Mezi hlavní argumenty pro povolení success fee lze zařadit zlepšení přístupu ke spravedlnosti, kdy má advokát větší motivaci ujmout se i případu nemajetného klienta [proti tomuto argumentu lze však v českém právním prostředí namítnout instituty ustanovení advokáta soudem a určení advokáta ČAK, kterými je naplňováno ústavní právo na právní pomoc (čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod)], celkově vyšší zainteresovanost advokáta a větší efektivitu služeb, přenos rizika, odklad výdajů v čase (klient výdaje hradí až v okamžiku, kdy je dostatečně solventní díky vítězství ve sporu) a větší zájem advokáta na smírném řešení sporu (jelikož naproti dohodě o časové odměně není motivován spor jakkoliv prodlužovat).

⁶⁵ Dostál, O.: Pactum de quata litis jako způsob určení odměny českého advokáta (argumenty pro a proti v mezinárodním srovnání), Bulletin Advokacie, 2005, 4, s. 24.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ Tamtéž.

Proti success fee bývá namítáno zvýšené riziko vedení spekulativních případů, možnost vzniku konfliktu zájmu mezi advokátem a klientem (zatímco klient má zájem na co nejvyšší přisouzené částce, advokát může být motivován raději přistoupit na méně časově náročný smír s protistranou), a nepřiměřenost takto získané odměny advokáta.⁶⁸

Jak vyplývá z výše uvedeného, je success fee poněkud kontroverzním způsobem určení odměny advokáta, na což reaguje Etický kodex tak, že pro posouzení přiměřenosti odměny advokáta, přidává dodatečné kritérium. Za přiměřené success fee totiž podle Etického kodexu *nelze zpravidla považovat podíl vyšší než 25%* (článek 10 odst. 5 Etického kodexu).

Na rozdíl od Kodexu CCBE Etický kodex tedy pactum de quata litis připouští. V souladu s článkem 2. odst. 2 Etického kodexu jej však advokáti nemohou využít při poskytování právních služeb v rámci Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru, kdy se přednostně použije Kodex CCBE.

6.3 Právo substituce

Z důvodu hospodárnosti nebude při poskytování právních služeb vždy možné trvat na osobním výkonu zastupování klienta advokátem, jakkoliv by se to klient mohl přát. Zákon o advokacii upravuje právo advokáta nechat se v rámci svého pověření zastoupit jiným advokátem, popřípadě pro jednotlivé úkony advokátním koncipientem či svým zaměstnancem (§ 26 zákona o advokacii).

O existenci zákonných a stavovských limitech tohoto práva jsem se již zmínil výše při srovnání smlouvy příkazní a mandátní. Kárná praxe se již setkala s případy, kdy advokát své oprávnění substituce zneužil, a muselo být například konstatováno, že se jedná o závažné kárné provinění, *jestliže advokát pověří svého známého, který není advokátem, advokátním koncipientem ani jeho zaměstnancem, zastoupením svých klientů před soudem*⁶⁹ nebo pokud dokonce *v advokátní kanceláři poskytuje právní služby neoprávněná osoba, a advokát navíc její činnost ponechá bez důsledné*

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ Kárné rozhodnutí č. 10/07 uveřejněné ve věcném rejstříku na webových stránkách cak.cz, s. 9.

*kontroly*⁷⁰. Porušování limitů advokátova práva na substituci tedy může být závažným kárným prohřeškem advokáta.

Etický kodex dále upravuje právo substituta na odměnu, kdy je dispozitivně přiznáno právo na odměnu mimosmluvní, tedy podle advokátního tarifu (čl. 13 odst. 1 Etického kodexu). Toto ustanovení je dle mého názoru samozřejmě třeba vztahovat pouze na případ, kdy se jedná o zastoupení jiným advokátem. V případě advokátních koncipientů a jiných zaměstnanců se bude jednat o běžný výkon závislé činnosti.

V případě, že advokátovi, který vykonává advokacii samostatně, brání v poskytování právních služeb jakákoliv překážka a nemá za účelem ochrany práv a zájmů svých klientů možnost učinit jiné opatření, stává se právo na substituci povinností, a advokát musí bez odkladu, nejpozději však do jednoho měsíce od vzniku překážky, ustanovit jiného advokáta svým zástupcem (§ 27 odst. 1 zákona o advokacii).

6.4 Povinnost prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta

Zákon o advokacii přikazuje advokátovi *chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta* (§ 16 odst. 1). Tato úprava koresponduje s § 567 odst. 2 ObchZ, podle kterého je mandatář povinen uskutečňovat činnost, ke které se zavázal, v souladu se zájmy mandanta, které mandatář zná nebo musí znát.

Jančarová práva a oprávněné zájmy klienta vymezuje *nejen jako právo na poskytování právních porad a na zastupování před soudy a jinými orgány, ale také právo na to, aby advokát komunikoval s osobami, jejichž zájmy jsou v rozporu se zájmy klienta, napomáhal smírnému řešení problémů klienta a poskytoval klientovi i další potřebné služby*.⁷¹ Oprávněnost zájmů je dle mého názoru možné vykládat jako zákonnost. Advokát nemůže být povinen a dokonce nesmí prosazovat zájmy klienta, které by byly v rozporu se zákonem.

Etický kodex zájmy klienta staví před vlastní zájmy advokáta i před jeho ohledem na jiné advokáty (čl. 6 odst. 1). Advokát tak musí naplno prosazovat zájmy klienta i v případech, kdy to pro něj může být například z časových nebo ekonomických důvodů obtížné. To souvisí s povinností advokáta přijímat pouze udržitelné množství práce. Jak

⁷⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise z 11. září 2009, sp. zn. K 3/2009.

⁷¹ Jančarová, M.: Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta, Bulletin advokacie, 2000, č.10, s. 44.

jsem zmínil výše, pokud by zastupováním nových klientů hrozilo ohrožení zájmů klientů stávajících, musí advokát v takovém případě poskytnutí právních služeb potenciálním klientům odmítnout (čl. 8 odst. 2 Etického kodexu).

I povinnost upřednostňovat zájmy klienta před zájmy advokáta však zřejmě musí mít určité meze. Jak uvádí Jančařová, z této povinnosti *nelze vyvozovat povinnost advokáta pomoci klientovi vždy a všude, ale pouze tehdy, je-li jeho požadavek důvodný a v dané chvíli také vhodný.*⁷²

6.5 Povinnost využívat důsledně všech zákonných prostředků

Při prosazování zájmů klienta je advokát povinen *využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné* (§ 16 odst. 2 zákona o advokacii).

Jak vyplývá z výše uvedené definice, všem prostředkům, které advokát v zájmu klienta využívá, musí být vlastní zákonnost. Použití jakýchkoliv nezákonných prostředků je naopak vážným kárným proviněním.⁷³

Advokátovi se jistě v rámci řešení konkrétní záležitosti bude nabízet i více možných postupů a zákonných prostředků, které by mohl využít. Mezi těmito prostředky může advokát podle svého uvážení sám svobodně volit za předpokladu, že o všem řádně informuje klienta a řídí se jeho pokyny.⁷⁴

6.6 Povinnost řídit se pokyny klienta

Povinnost advokáta řídit se pokyny klienta je obsažena jak v obchodním zákoníku,⁷⁵ tak v zákoně o advokacii⁷⁶ a dle mého názoru také vyplývá ze samotné podstaty důvěrného vztahu klienta a advokáta, kdy advokát je spíše poradcem a konečné rozhodnutí ve věci klienta náleží právě samotnému klientovi.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Srov. kárné rozhodnutí sp. zn. 13/95, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách cak.cz, s. 4.

⁷⁴ Srov. Jančařová, M.: Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta, Bulletin advokacie, 2000, č.10, s. 49.

⁷⁵ Srov. § 567 odst. 1 věta první ObchZ.

⁷⁶ Srov. § 16 odst. 1 věta první zákona o advokacii.

Je ale zřejmé, že pokyny klienta se mohou dostat do konfliktu s celou řadou skutečností a to zejména s:

- právním či stavovským předpisem;
- názorem advokáta, jaký postup je v dané věci vhodný;
- novými okolnostmi, které ve věci vyvstaly.

i) Rozpor s právním či stavovským předpisem

Co se týče konfliktu pokynu klienta s právním či stavovským předpisem, stanovuje zákon o advokacii, že advokát není v takovém případě pokyny klienta vázán (§ 16 odst. 1 druhá věta zákona o advokacii). Bude se jednat o případy, kdy klient po advokátovi požaduje určité jednání, kterým by advokát v případě, že by je uskutečnil, porušil právní či stavovský předpis.

Jančarová jako příklad uvádí pokyn, aby advokát nezákonným způsobem opatřil určité podklady či působil na osoby zúčastněné v právní věci klienta.⁷⁷ Z kárné praxe lze uvést příklad, kdy advokát neodmítl pokyn klienta, *aby se zúčastnil organizované akce, jejímž cílem bylo zabránit zaměstnancům protistrany ve vstupu do objektu podniku a zastavit tak výrobu.*⁷⁸ Je tedy zřejmé, že rozpor s právním či stavovským předpisem se váže právě na jednání, které je po advokátovi klientem požadováno.

Za pokyn v rozporu se zákonem ale dle mého názoru rozhodně nelze považovat případ, kdy by klient opírající se o vlastní laickou právní kvalifikaci po advokátovi požadoval například podání žaloby, kterou by se domáhal práv, která mu ve skutečnosti nenáleží (například by požadoval žalovat úroky, které by mu však podle objektivního práva nepříslušely). I přesto, že by obsah žaloby byl v jistém smyslu v rozporu se zákonem, samotné její podání by v rozporu se zákonem nebylo, stejně jako pokyn ji podat (pokud pomineme spíše teoretickou možnost, že by se jednalo o zneužití práva podle § 3 odst. 1 OZ). Takový případ by tedy dle mého názoru bylo třeba řešit jako rozpor pokynu klienta s názorem advokáta.

⁷⁷ Srov. Jančarová, M.: Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta, Bulletin advokacie, 2000, č.10, s. 47.

⁷⁸ Kárné rozhodnutí sp. zn. 7/05, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách cak.cz, s. 8.

ii) Rozpor s právním názorem advokáta

Jak zmiňuji výše, advokát má povinnost prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a v rámci zákonných prostředků pro to využívat vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné. Je nabíledni, že představa klienta o své vlastní právní pozici a o tom, čeho by se chtěl domoci, se může diametrálně lišit od toho, jak klientovu věc právně posoudí advokát, a jaký postup pokládá za vhodný.

Rozpor mezi právním názorem advokáta a pokynem klienta však není důvodem pro odmítnutí pokynu klienta (a contrario § 16 odst. 1 druhá věta zákona o advokacii). Advokát je tak například povinen činit i úkony, o kterých je přesvědčen jako o neúčelných. To potvrdila i kárná praxe, když byl shledán kárně odpovědným advokát, který „*ignoroval příkaz klienta k podání odvolání, byť byl sám subjektivně přesvědčen o jeho případné neúspěšnosti.*“⁷⁹

Rovněž byl kárně potrestán advokát, který „*soudu nepředložil písemný důkazní materiál vypracovaný klientem, na jehož předložení klient trval, a to i přesto, že podle názoru advokáta materiál nevystihoval podstatu sporu, a že tedy jeho předložení nepovažoval za vhodné.*“⁸⁰

V těchto případech dle mého názoru nabude na důležitosti informační povinnost advokáta (viz níže), který musí být klientovi schopen co nejjasněji vysvětlit jeho právní pozici a zákonné možnosti.

Pro úplnost ještě dodejme, že pokud by advokát vykonával advokacii jako zaměstnaný advokát, byl vázán také pokyny zaměstnavatele. I před nimi by ale měly přednost pokyny klienta (čl. 15a odst. 3 Etického kodexu).

iii) Rozpor s novými skutečnostmi

Podle úpravy mandátní smlouvy v obchodním zákoníku se může mandatář odchýlit od pokynů mandanta, je-li to naléhavě nezbytné v zájmu mandanta a mandatář nemůže včas obdržet jeho souhlas. Toto odchýlení však může být smlouvou nebo

⁷⁹ Srov. kárné rozhodnutí sp. zn. 6/05, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách cak.cz, s. 8.

⁸⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 20. 3. 1998 ve věci K 116/97 publikované v Bulletinu advokacie, 1998, č. 8, s. 62.

mandantem zakázáno (§ 567 odst. 3 ObchZ). Domnívám se, že použití tohoto ustanovení na právní vztah klienta a advokáta snad přijít v úvahu může, a mohlo by se tak jednat o další (i když zřejmě opravdu výjimečný) případ, kdy by se advokát mohl od pokynů klienta odklonit.

6.7 Povinnost mlčenlivosti

Jedním z pilířů vztahu klienta a advokáta je povinnost mlčenlivosti. Níže popíši její věcný, osobní a časový rozsah a také výjimky z této povinnosti, které jsou v českém právním řádu obsaženy.

6.7.1 Osobní rozsah

Zákon o advokacii přikazuje advokátovi zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb (§21 odst. 1 zákona o advokacii). Vzhledem k tomu, že s důvěrnými informacemi se kromě advokáta v rámci jeho praxe budou setkávat též zaměstnanci a jiné osoby, které se podílejí na poskytování právních služeb, rozšiřuje zákon o advokacii povinnost mlčenlivosti i na ně (§21 odst. 9 písm. a) zákona o advokacii).

Dále jsou mlčenlivostí povinni také členové orgánů ČAK, její zaměstnanci a další osoby, které se účastní kárného řízení (§ 21 odst. 9 písm. b) zákona o advokacii).

6.7.2 Věcný rozsah

Právní řád povinnost mlčenlivosti nedefinuje. Zachová ji vymezuje jako „*právní institut, jehož podstatou je povinnost zachovávat při soukromém i úředním styku specifická pravidla jednání, která zaručí ochranu konkrétních informací a údajů, vztahujících se k určité osobě, jimiž taková osoba disponuje z titulu výkonu své profesní činnosti.*“⁸¹ Povinnost mlčenlivosti se vztahuje jak na skutečnosti právní, tak i neprávní povahy, veškeré údaje o klientovi, i na to, že daná osoba je vůbec klientem advokáta.⁸²

Kromě povinnosti nesděliti třetím osobám informace, které advokát získal od klienta v souvislosti s poskytováním právních služeb, nesmí advokát takové informace

⁸¹ Zachová, M.: Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta, Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 24.

⁸² Tamtéž.

ani využít ať už ve svůj či cizí prospěch anebo na újmu klienta (čl. 6 odst. 4 Etického Kodexu). Jedná se o zákaz takzvaného insider trading.

Pojem mlčenlivosti dle mého názoru třeba vykládat tak, že pro advokáta znamená pouze právo „neříkat nic“, tedy skutečně mlčet a rozhodně už nezahrnuje právo uvádět informace vědomě nepravdivé, byť by to bylo ve prospěch klienta

. To bude platit, jak potvrdil Nejvyšší soud České republiky, zejména pro zastupování klientů v trestním řízení, kdy soud konstatoval, že „*obhájce nemůže uvádět orgánu činném v trestním řízení nepravdivé údaje, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti, byť by tak činil v zájmu obviněného, např. ohledně identity osoby, na niž je dotazován.*“⁸³ V tomto rozhodnutí soud potvrdil, že advokát, který na otázku policisty ohledně identity osoby sedící v autě advokáta zalhal (nikoliv pouze odmítl odpovědět), aby této osobě umožnil uniknout trestnímu stíhání, respektive jej oddálit, může být i přes svou povinnost mlčenlivosti shledán trestně odpovědným pro trestný čin nadržování. Pokud by však advokát pouze odmítl s poukazem na povinnost mlčenlivosti odpovědět, počínal by si dle mého názoru v souladu s objektivním právem.

Zároveň však také platí, že podle článku 6 odst. 3 Etického kodexu *nesmí advokát ověřovat pravdivost nebo úplnost skutkových informací poskytnutých klientem.* Advokátovi by tedy dle mého názoru nikdy nemělo být přičítáno k tíži, pokud nevědomě uvádí nepravdivé informace, které však pochází od klienta (za předpokladu, že byl povinnosti mlčenlivosti pro takový případ zproštěn nebo se uplatňuje zákonná výjimka). To již však souvisí s povinností mlčenlivosti spíše volně.

6.7.3 Časový rozsah

Povinnost mlčenlivosti vznikne ohledně určité informace hned v okamžiku, kdy se ji advokát dozví. Její trvání však není vázáno na výkon advokacie a v souladu s § 21 odst. 8 zákona o advokacii tak povinnost mlčenlivosti trvá až do smrti advokáta, respektive do okamžiku, kdy je jí zproštěn klientem.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007.

To platí obdobně i pro další osoby, na které se povinnost mlčenlivosti vztahuje, a které jsem uvedl výše. Povinnost mlčenlivosti například advokátova zaměstnanec tak nezanikne ukončením pracovního poměru s advokátem, ale bude trvat i po té.⁸⁴

6.7.4 Výjimky z povinnosti mlčenlivosti

V této části práce se budu zabývat jednotlivými výjimkami z advokátovy povinnosti mlčenlivosti, které český právní řád obsahuje.

i) Pověřování k jednotlivým úkonům právních služeb

Advokát nemá povinnost mlčenlivosti ve vztahu k osobě, kterou pověřuje provedením jednotlivých úkonů právních služeb, pokud je tato osoba povinna sama tuto povinnost zachovávat (§ 21 odst. 3).

To budou zejména osoby, kterým povinnost mlčenlivosti přikazuje sám zákon o advokacii, které jsem zmínil výše. Kromě nich to ale mohou být i osoby, se kterými advokát spolupracuje externě, tedy které nejsou jeho zaměstnanci ani se spolu s ním nepodílí na poskytování právních služeb. Pak je třeba rozlišit, zda taková osoba musí dodržovat povinnost mlčenlivosti ze zákona nebo nikoliv.

Pokud advokát spolupracuje například s daňovým poradcem, který je v souladu s § 2 odst. 2 písm. a) zákona o advokacii oprávněn poskytovat právní služby na základě zvláštního zákona, a který musí sám ze zákona povinnost mlčenlivosti dodržovat,⁸⁵ je advokát oprávněn zmiňované výjimky využít, a povinností mlčenlivosti tedy není vůči daňovému poradci vázán.

Složitější se mi jeví otázka, zda může advokát pověřit například překladatele pracujícího na základě živnostenského oprávnění revizí svého právního překladu, který pro klienta provedl. Pro využití zmiňované výjimky musí být splněny dva předpoklady: jednak se musí jednat *provedení jednotlivého úkonu právních služeb* a za druhé pověřená osoba musí být *sama povinna mlčenlivost zachovávat*.

⁸⁴ § 21 odst. 9 věta první ve spojení s § 21 odst. 8 zákona o advokacii.

⁸⁵ § 6 odst. 8 první věta zákona č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky.

Povinnost mlčenlivosti nemusí vznikat pouze ze zákona, ale může být založena i smluvně, pročež se domnívám, že pokud by advokát ve smlouvě s překladatelem povinnost mlčenlivosti vhodně upravil, byl by tento předpoklad naplněn⁸⁶. Dle mého názoru však činnost překladatele nelze podřadit pod kategorii právních služeb (přínejmenším se nejedná o žádnou z činností demonstrativně vyjmenovaných v definici právních služeb v § 1 odst. 2 zákona o advokacii).

Jsem tedy názoru, že uvedenou výjimku využít v popsaném případě *de lege lata* nelze a advokát by si v takovém případě měl pro spolupráci s překladatelem zajistit zproštění mlčenlivosti klientem v potřebném rozsahu (viz níže). *De lege ferenda* by snad bylo vhodné kromě úkonů právních služeb rozšířit výjimku i o úkony s právními službami související.

ii) Některé typy soudních a kárných řízení

Další výjimka z povinnosti mlčenlivosti advokáta se týká některých specifických řízení. A to zejména řízení kárného (včetně případného správního přezkumu kárného rozhodnutí), kdy je samozřejmě pro prošetření možného kárného provinění advokáta žádoucí, aby advokát mohl uvést svůj názor na věc, předkládat důkazy a podobně⁸⁷, dále se ze stejného důvodu jedná o řízení před soudem či jiným orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi klientem a advokátem⁸⁸ a konečně o některá specifická řízení týkající se zejména zápisu do seznamu advokátů, advokátních zkoušek a složení advokátního slibu.⁸⁹ Tato výjimka se mi jeví jako neproblematická a nutná.

iii) Povinnost překazít spáchání trestného činu

Důležitým prolomením povinnosti mlčenlivosti je zákonná povinnost překazít spáchání trestného činu (§ 21 odst. 7 zákona o advokacii). Pokud se tedy advokát hodnověrným způsobem dozví, že jeho klient připravuje nebo páchá některý ze závažných trestných činů vyjmenovaných v § 367 odst. 1 trestního zákoníku, je povinen takový trestný čin překazít, jinak se dopouští trestného činu nepřekazení trestného činu.

⁸⁶ Opačný názor však uvádí Zachová, podle které se musí jednat o zákonnou povinnost mlčenlivosti [srov. Zachová, M.: Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta, Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 38].

⁸⁷ § 21 odst. 6 první věta zákona o advokacii.

⁸⁸ § 21 odst. 4 první věta zákona o advokacii.

⁸⁹ § 55b odst. 1 ve spojení s § 21 odst. 4 in fine zákona o advokacii.

Jak potvrdila judikatura, vztah klienta a advokáta nelze bez dalšího považovat za vztah osob blízkých⁹⁰, a advokát tedy nemůže využít výjimky uvedené v druhém odstavci zmiňovaného ustanovení, která trestní odpovědnost vylučuje v případě, že překažení činu nebylo možné bez toho, aby osoba, která má povinnost trestný čin přikazít, uvedla osobu sobě blízkou v nebezpečí trestního stíhání, smrti, ublížení na zdraví nebo jiné závažné újmy.

Advokát však nemá oznamovací povinnost, co se týče trestných činů již spáchaných klientem, pokud se o nich dozvěděl v souvislosti s výkonem advokacie (§ 368 odst. 3 trestního zákoníku). V opačném případě by samozřejmě byla zcela narušena důvěra mezi klientem a advokátem a poskytování právních služeb klientům v oblasti trestního práva by de facto často nebylo vůbec možné. Přesto se s takovým porušením kárná praxe již setkala, a muselo být konstatováno, že „*podání trestního oznámení na vlastního klienta pro podezření z trestného činu, který již je dokončen, je závažným porušením povinnosti mlčenlivosti*“.⁹¹

iv) Povinnosti advokáta jako daňového subjektu

Předposledním průlomem do advokátovy povinnosti mlčenlivosti jsou jeho povinnosti jako daňového subjektu, kdy je však advokát dál povinen zachovat mlčenlivost o povaze věci, ve které právní služby poskytl nebo poskytuje (§ 21 odst. 5 zákona o advokacii).

v) Povinnosti související opatřeními proti praní špinavých peněz

Posledním zásadním průlomem jsou povinnosti advokáta podle zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen „zákon proti praní špinavých peněz“), při jejichž plnění se advokát povinnosti mlčenlivosti dovolávat nemůže (§ 21 odst. 6 věta druhá zákona o advokacii).

⁹⁰ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007

⁹¹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 9. 11. 2004, sp. zn. K 51/2003.

Povinnosti advokáta z tohoto zákona jsou dále rozvedeny stavovským předpisem.⁹² Advokát je při výkonu taxativně vymezených služeb⁹³ považován za takzvanou povinnou osobu⁹⁴, a jako takový musí v případě, že v souvislosti se svou činností zjistí podezřelý obchod, o tom bez zbytečného odkladu uvědomit ČAK, která (pokud se sjednotí se stanoviskem advokáta, že se jedná o podezřelý obchod) předá oznámení ministerstvu financí⁹⁵. Stavovský předpis advokátovi přikazuje před poskytnutím takových služeb klienta o svých povinnostech podle zákona proti praní špinavých peněz uvědomit.⁹⁶

6.7.5 Zproštění povinnosti mlčenlivosti

Advokát může být povinnosti mlčenlivosti písemně zbaven klientem, přičemž takový projev vůle musí být adresován přímo jemu, nebo může být zproštění povinnosti mlčenlivosti učiněno v řízení před soudem učiněno i ústně do protokolu (21 odst. 2 zákona o advokacii).

Podle Zachové je možné také zproštění částečné, ať již omezeno věcně, osobně či časově nebo zproštění podmíněné⁹⁷. To považuji za praktický přístup, jelikož klient nemusí mít vždy zájem na úplném zproštění mlčenlivosti. Zároveň Zachová dodává, že je možné i vzít zproštění mlčenlivosti zpět, nikoliv však retroaktivně.⁹⁸ Advokát bude muset vždy posoudit, zda zproštění nebylo učiněno pod nátlakem nebo v tísní, jelikož v takovém případě by byl i tak mlčenlivost povinen zachovat (§ 21 odst. 2 in fine). Patěk jako příklad takové situace uvádí případ, kdy policie obešle advokáta s výzvou ke sdělení určitých skutečností a připojí formulářový souhlas obviněného klienta s jejich sdělením⁹⁹.

⁹² Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

⁹³ Jedná se o i) obstarávání koupě nebo prodeje nemovitosti nebo podniku anebo jeho části, ii) správu majetku, iii) některé činnosti týkající se obchodních společností.

⁹⁴ Ustanovení § 2 písm. c) zákona proti praní špinavých peněz.

⁹⁵ § 18 odst. 1 ve spojení s § 27 odst. 3 zákona proti praní špinavých peněz.

⁹⁶ Čl. 1 odst. 3 usnesení představenstva ČAK č. 2/2008 Věstníku.

⁹⁷ Zachová, M.: Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta, Bulletin advokacie, 2001, č. 4, s. 37.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Patěk, D.: Vztah advokáta a klienta, Právní rádce 2005, č. 2, s. 4.

6.8 Informační povinnost advokáta

Z právních a stavovských předpisů vyplývá celá řada informací, které je advokát povinen v průběhu, ale i před vznikem právního vztahu, klientovi sdělit.

Advokát je povinen informovat klienta *o jeho případném nároku na bezplatnou právní pomoc* (čl. 10 odst. 9 Etického kodexu). Tato povinnost dle mého názoru bude přicházet na řadu právě ještě před uzavřením smlouvy o poskytování právních služeb, zpravidla při prvním jednání s potenciálním klientem.

Vzhledem k tomu, že toto ustanovení hovoří o *případném* nároku, musí být dle mého názoru interpretováno tak, že advokát má povinnost klienta takto informovat, pouze pokud se lze vzhledem ke všem okolnostem domnívat, že právo na bezplatnou právní pomoc může vůbec přicházet v úvahu, a nikoliv vždy u všech klientů (například pokud klientem bude velká obchodní společnost, působilo by takové informování přinejmenším nemístně).

V průběhu poskytování právních služeb, musí advokát klienta informovat, jak vyřizování jeho věci postupuje (čl. 9 odst. 1 Etického kodexu). Pokud tedy například advokát své klientce nepravdivě sdělil, že již učinil opatření směřující k náhradě škody, kterou své klientce předtím způsobil, a ve skutečnosti byl ve věci pasivní, jednalo se samozřejmě o kárné provinění¹⁰⁰. Advokát musí klientovi také včas poskytovat vysvětlené a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů (čl. 9 odst. 1 Etického kodexu).

Všechny informace musí advokát poskytovat včas, musí být úplné a pravdivé. Požadavek úplnosti znamená mimo jiné povinnost advokáta *informovat klienta veškerých zákonných možnostech pro uplatnění jeho práv, byť se tyto možnosti mohou pohybovat pouze v rovině teoretické (konkrétně ve vztahu k možnosti podat dovolání)*¹⁰¹. Požadavek včasnosti bude znamenat zejména zachování možnosti podat případné řádné i mimořádné opravné prostředky.

¹⁰⁰ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ve věci K 14/96 uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1997, č. 4, s. 53.

¹⁰¹ Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 12. 4. 1996, sp. zn. K 116/95, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1998, č. 2, s. 58.

7 Povinnosti klienta vůči advokátovi

Z povahy vztahu klienta a advokáta, kdy advokát je subjektem, který poskytuje klientovi své právní služby, je zřejmé, že většina povinností z tohoto právního vztahu se bude nacházet na straně advokáta. Přesto může najít určité povinnosti i na straně klienta, které teď ve stručnosti popíši.

7.1 Povinnost uhradit odměnu

Snad nejdůležitější povinností na straně klienta je povinnost uhradit advokátovi odměnu (§ 566 odst. 1 in fine ObchZ). Výjimkou z této povinnosti jsou případy, kdy má klient nárok na bezplatnou právní pomoc podle zvláštních předpisů.

Zákon o advokacii také upravuje právo advokáta žádat od klienta přiměřenou zálohu na odměnu za poskytování právních služeb (§ 22 odst. 1, věta za středníkem zákona o advokacii). Při posuzování přiměřenosti zálohy je přitom třeba přihlídnout vedle odhadu celkové odměny také k očekávaným hotovým výdajům advokáta (čl. 10 odst. 7 Etického kodexu).

Mimo odměnu advokáta je klient povinen hradit také nutně nebo účelně vynaložené náklady, které advokátovi vznikly a to v souladu s úpravou v advokátním tarifu (§ 572 ObchZ ve spojení s § 2 odst. 1 advokátního tarifu).

7.2 Povinnost poskytovat potřebnou součinnost

Povinnost klienta poskytovat advokátovi potřebnou součinnost, která je nutná k řádnému poskytování právních služeb, vyplývá jak úpravy mandátní smlouvy v obchodním zákoníku, tak ze zákona o advokacii. Podle § 568 odst. 2 ObchZ je mandant povinen předat včas mandatáři věci a informace, jež jsou nutné k zařizení záležitosti, pokud z jejich povahy nevyplývá, že je má obstarat mandant.

V aplikaci na vztah klienta a advokáta to bude znamenat povinnost klienta uvést advokátovi informace, které bude potřebovat pro poskytnutí právních služeb, včetně předání smluv či jiných potřebných dokumentů, které s poskytovanou právní službou souvisí. Jak již jsem zmínil, platí zároveň ale i povinnost advokáta považovat informace

poskytnuté klientem jako za pravdivé a bez souhlasu klienta je neověřovat (čl. 6 odst. 3 Etického kodexu). Pokud by však advokát byl vzhledem ke všem okolnostem přesvědčen, že informace, které mu klient poskytuje, jsou nepravdivé, a klient by zároveň odmítal, aby advokát jejich pravdivost ověřil, jednalo by se dle mého názoru o typický případ narušení důvěry mezi klientem a advokátem, a tedy o výpovědní důvod smlouvy o poskytování právních služeb ze strany advokáta (§ 20 odst. 2, první věta zákona o advokacii).

Ze zákona o advokacii vyplývá klientova povinnost poskytovat potřebnou součinnost v tom smyslu, že advokát je při nedostatečné součinnosti klienta dokonce oprávněn smluvní vztah vypovědět (viz níže). Za příklad potřebné součinnosti, kterou musí klient advokátovi vždy poskytnout, je dle mého názoru možné také považovat povinnost klienta v případě potřeby vystavit advokátovi plnou moc, která bude v celé řadě věcí, zejména pro zastupování před soudy a správními orgány naprostou nezbytností (§ 568 odst. 3 ObchZ).

8 Odpovědnost advokáta

Odpovědnost advokáta můžeme rozdělit do tří hlavních skupin a to na odpovědnost soukromoprávní, odpovědnost kárnou a trestní odpovědnost. Cílem této diplomové práce není zkoumat možné trestněprávní aspekty výkonu advokacie, a proto se dále omezují na odpovědnost soukromoprávní a odpovědnost kárnou.

8.1 Soukromoprávní odpovědnost advokáta

Podle § 24 zákona o advokacii *odpovídá advokát klientovi za škodu, kterou mu způsobil v souvislosti s výkonem advokacie*. Jedná se o speciální úpravu odpovědnosti, jejíž použití nebude záviset na okolnosti, zda se právní vztah advokáta a klienta řídí ustanoveními o smlouvě mandátní či příkazní, a zda se tedy jedná o občanskoprávní či obchodněprávní vztah.

Odpovědnost advokáta za škodu je založena na objektivním principu¹⁰² s možností liberace. Advokát tedy bude podle zákona o advokacii odpovědný při splnění těchto podmínek: (i) ze strany advokáta dojde k činnosti, kterou lze považovat za výkon advokacie, (ii) tato činnost bude vykonána v rozporu s právem, (iii) dojde ke vzniku škody, (iv) mezi výkonem advokacie a vzniklou škodou existuje příčinná souvislost, (v) a nejsou splněny podmínky pro liberaci.

8.1.1 Výkon advokacie

Jak již jsem uvedl, pojem výkon advokacie je širší než pojem poskytování právních služeb. Judikatura definuje výkon advokacie jako *veškeré úkony advokáta, které činí v souvislosti s výkonem nezávislého povolání advokáta, tedy i ty, k nimž je povinován či které učiní v souvislosti s poskytováním právní služby, a to i poté, co je zastupování klienta ukončeno*.¹⁰³

Otázkou, co vše lze zahrnout pod pojmem výkon advokacie, se zabývá i Etický kodex, který v článku 4 odst. 4 uvádí, že za výkon advokacie lze považovat *jakékoliv*

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2003, č. j. 25 Cdo 1862/2001, uveřejněný v Bulletinu advokacie, 2008, č. 4, s. 45.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR v Brně ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003, uveřejněný v Bulletinu advokacie, 2005, č. 1, s. 52.

obstarání cizích záležitostí advokátem soustavně a za úplatu. Tato definice platí však pouze pro účely samotného Etického kodexu a pro otázky soukromoprávní odpovědnosti bude snad lépe spoléhat na judikатурní definici.

Odpovědnost advokáta podle zákona o advokacii tedy nebude přicházet na řadu pouze v případech, kdy je mezi klientem a advokátem uzavřena smlouva o poskytování právních služeb, nýbrž postačí, pokud konkrétní úkon bude učiněn v souvislosti s povoláním advokáta.

Podle názoru Kryma by tak odpovědnost za škodu v souvislosti s výkonem advokacie vyvstala dokonce např. i při dopravní nehodě, pokud by se advokát s klientem dohodl, že jej na místo jednání dopraví vlastním automobilem.¹⁰⁴

8.1.2 Protiprávnost

I když zákon o advokacii výslovně protiprávnost jednání jako podmínku pro vznik odpovědnosti advokáta neobsahuje, je protiprávnost obecně jedním z požadavků pro vznik soukromoprávní odpovědnosti.¹⁰⁵ Právní odpovědnost advokáta totiž nemůže vzniknout, jednal-li by v souladu s objektivním právem.

Dle mého názoru bude podmínka protiprávnosti splněna i v případě porušení stavovského předpisu. Stavovské předpisy totiž ve vztahu ke klientovi pouze konkretizují obecně vymezené povinnosti vyplývající ze zákona o advokacii (jako povinnost jednat čestně a svědomitě, důsledně využívat zákonné prostředky a jiné).¹⁰⁶ Ostatně, jak jsem dovedil výše, jsou to stavovské předpisy, které pomáhají definovat standard odborné péče, jež musí advokát v souladu s § 567 odst. 1 ObchZ zachovávat.

8.1.3 Vznik škody

Kvůli specifické povaze právních služeb může být někdy obtížné určit, kdy nebo zda vůbec dojde ke vzniku škody. Často se např. nedostatečná péče při sepsu smlouvy může projevit až mnohem později. Proto je také např. rámcová pojistná smlouva mezi ČAK a pojišťovnou GENERALI a.s. sjednána jako pojištění na takzvaném principu

¹⁰⁴ Krym, L. Odpovědnost v souvislosti s poskytováním právních služeb. Právní rádce, 2005, č. 2, s. 14.

¹⁰⁵ Srov. J. Švestka in Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J., a kol.: Občanské právo hmotně 2, 4. aktualizované vydání, s. 419.

¹⁰⁶ K tomu srov. rozhodnutí kárného senátu kárné komise z 12. května 1995 ve věci K 62/95, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1996, č. 6, str. 48.

„příčiny“ (*loss occurrence*), tedy právo na pojistné plnění za splnění dalších podmínek vzniká v případě, že k příčině škody (např. chybě ve smlouvě) dojde za trvání pojistné doby. Sjednání pojištění na principu *claims made*, kdy právo na pojistné plnění vznikne pouze, pokud za trvání pojistné doby dojde nejen k příčině škody, ale i k vznesení nároku na náhradu škody vůči pojištěnému, totiž jinak vede k nutnosti advokáta pojistit se i po ukončení výkonu advokacie do vypršení promlčecích lhůt¹⁰⁷.

Co se týče okamžiku vzniku škody, poskytl určitý návod pro jeho určení při poskytování právních služeb judikát Nejvyššího soudu České republiky¹⁰⁸, ve kterém se soud zabýval otázkou, zda v případě sepsání neplatné smlouvy advokátem a následném poskytnutí peněžitého plnění na základě této smlouvy klientem protistraně, došlo ke vzniku škody již v okamžiku, kdy klient protistraně peněžité plnění poskytl, nebo ke škodě dojde teprve tehdy, když se klientovi nepodaří domoci se vůči protistraně navrácení plnění, které ji na základě neplatné smlouvy poskytl. Soud v této věci došel k závěru, že *„nárok na náhradu škody (vůči advokátovi) může být uplatněn až tehdy, bude-li zřejmé, že nárok na vrácení plnění z neplatné smlouvy nebude možno uspokojit.“* Soud dále konstatoval, že za situace, kdy je žalobci přiznáno právo na vrácení peněžitého plnění od kontrahenta neplatné smlouvy, *„nelze současně uložit povinnost k témuž plnění z titulu odpovědnosti za škodu advokátu.“*

Lze tedy uzavřít, že vzhledem k zvláštní povaze poskytování právních služeb, může ke vzniku škody docházet i delší dobu po poskytnutí právní služby v rozporu s odbornou péčí, a zároveň je třeba vždy třeba pečlivě posoudit, zda klient nemá i jinou možnost domoci se svých práv, tedy zda již skutečně došlo ke vzniku škody v souvislosti s výkonem advokacie.

8.1.4 Příčinná souvislost

Příčinná souvislost mezi výkonem advokacie a vzniklou škodou je další podmínka odpovědnosti advokáta, kterou samozřejmě zákon o advokacii explicitně nezmiňuje, ale která vyplývá z poznatků právní vědy. Co se týče vztahu klienta a advokáta, nedomnívám se, že by povaha příčinné souvislosti byla nějakým způsobem specifická.

¹⁰⁷ K tomu srov. sdělení ČAK Několik poznámek k dodatku k pojistné smlouvě o hromadném pojištění advokátů, uveřejněné na <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=3185>.

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. listopadu 2003, sp. zn. 33 Odo 971/2004.

8.1.5 Liberační důvod

V souladu s § 24 odst. 4 zákona o advokacii se *advokát odpovědnosti zproští, prokáže-li, že škodě nemohlo být zabráněno ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze na něm požadovat*. Vzhledem k tomu, že se mi nepodařilo nalézt soudní rozhodnutí, kdy by se advokát ubránil žalobě na náhradu škody právě využitím tohoto liberačního důvod, domnívám se, že jeho užití bude v praxi spíše řídké a prokázání, že advokát vynaložil veškeré úsilí, které lze na něm požadovat, bude pro advokáta obtížné.

8.1.6 Odpovědnost za škodu způsobenou jinými osobami

Podle § 24 odst. 1 věty druhé zákona o advokacii *advokát odpovídá za škodu způsobenou klientovi i tehdy, byla-li škoda způsobena v souvislosti s výkonem advokacie jeho zástupcem nebo jiným jeho zaměstnancem než zaměstnaným advokátem*. Toto ustanovení je vlastně analogické § 420 odst. 2 OZ. Tyto osoby pak budou odpovědné podle zvláštních předpisů, tedy v případě zaměstnanců podle zákoníku práce.

Pokud by se jednalo o škodu způsobenou jiným advokátem, kterým se dal „původní“ advokát zastoupit (ohledně práva substituce viz část 6.3 této práce), měl by dle mého názoru takový advokát právo domáhat se regresně náhrady škody v plné výši (§ 440 OZ). Škoda způsobená zaměstnaným advokátem je sice upravena v zákoně o advokacii zvlášť (§15c), nicméně i zde je stanoveno, že zaměstnaný advokát odpovídá podle zákoníku práce, zatímco klientovi je přímo odpovědný zaměstnavatel advokáta (§ 24 odst. 3 zákona o advokacii).

8.2 Kárná odpovědnost advokáta

Jak uvádí Čermák, *„kárná odpovědnost advokáta, jako další druh jeho odpovědnosti, nikterak přímo nesouvisí s jeho veřejnoprávní odpovědností trestní nebo soukromoprávní odpovědností občanskoprávní.“*¹⁰⁹

Advokát je kárně odpovědný za kárné provinění, kterým se rozumí závažné nebo opětovné zaviněné porušení povinností stanovených zákonem nebo stavovským předpisem (§ 32 odst. 1, 2 zákona o advokacii). Jedná se tedy na rozdíl od odpovědnosti

¹⁰⁹ Čermák, K.: Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem, Bulletin advokacie – zvláštní číslo, listopad, 1996, s. 17.

advokáta za škodu o odpovědnost subjektivní. Zákon o advokacii přitom nikde neobsahuje presumpci zavinění, a dle mého názoru je tedy pro vznik kárné odpovědnosti advokáta nutné v kárném řízení vždy zavinění advokáta prokazovat.

Kárná odpovědnost advokáta má veřejnoprávní charakter, a advokátovi tedy může být za kárné provinění být uloženo kárné opatření. O kárných proviněních rozhoduje tříčlenný kárný senát složený ze členů kárné komise ČAK (§ 33 zákona o advokacii). Jak potvrzuje judikatura, jedná se o výlučnou pravomoc, *není tudíž na místě, aby do pravomoci kárného senátu zasahoval soud.*¹¹⁰ V citovaném rozhodnutí tedy soud při rozhodování o nákladech řízení odmítl přihlídnout k tvrzení účastníka, že advokát protistrany měl zastoupení odmítnout pro kolizi zájmů a z toho důvodu nemají být protistraně přiznány náklady řízení vzniklé přibráním tohoto zástupce.

Proti kárnému rozhodnutí se může advokát odvolat k senátu sestaveného z odvolací komise ČAK (§ 35 zákona o advokacii), a poté případně napadnout rozhodnutí ve správním soudnictví.

8.3 Povinnost pojištění pro případ odpovědnosti za škodu

Pro případ své odpovědnosti za škodu způsobenou klientovi při poskytování právních služeb musí být advokát pojištěn (§ 24a odst. 1 zákona o advokacii). Minimální limit pojistného plnění je stavovským předpisem stanoven na 1 milion Kč¹¹¹, přičemž podrobnější pravidla určují výši plnění v případě, že advokát další advokáty zaměstnává, vykonává advokacii ve sdružení nebo v rámci obchodní společnosti.

Výše pojistného plnění musí být odpovídat povaze právních služeb, které advokát poskytuje. Etický kodex advokátovi přikazuje rozsah svého pojištění v průběhu poskytování právní služby rozšířit, zvětší-li se podstatně rozsah možné odpovědnosti advokáta za škodu (čl. 9 odst. 3 Etického kodexu).

Tato pravidla by tedy měla klientovi zajišťovat určitou jistotu domoci se náhrady škody v případě neodborně poskytnutých právních služeb ze strany advokáta. Význam

¹¹⁰ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pob. v Liberci z 5. 10. 2001, č. j. 30 Co 422/2001-125, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 2002, č.1,s. 52.

¹¹¹ Čl. 1 odst. 1 usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 7. března 2006, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění odpovědnosti advokátů za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem advokacie.

advokátovi povinnosti být pro případ odpovědnosti za škodu řádně pojištěn podtrhuje kárná praxe, kdy bylo kárným senátem konstatováno, že *„je závažným porušením povinnosti advokáta, jestliže nesplní povinnost být pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním právních služeb tím, že nezaplatí pojištění podle rámcové pojistné smlouvy nebo za individuální pojištění, které si sám sjednal.“*¹¹²

¹¹² Kárné rozhodnutí č. 8/99 uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s.17.

9 Zánik právního vztahu klienta a advokáta

V poslední kapitole této práce se ještě velmi stručně zastavím u právní úpravy zániku právního vztahu mezi klientem a advokátem. Právních důvodů zániku takového vztahu může být celá řada, a v této práci nastíním alespoň ty nejdůležitější z nich. S menší obměnou tedy převezmu rozdělení těchto důvodů, jak je pro tuto problematiku uvádí Patěk,¹¹³ a některé podrobněji komentuji.

i) Zánik dohodou

Právní vztah klienta a advokáta jako vztah soukromoprávní může samozřejmě zaniknout dohodou obou subjektů.

ii) Zánik uplynutím času

Tento způsob zániku bude připadat v úvahu, pouze pokud byla smlouva o poskytování právních služeb sjednána na dobu určitou. Vzhledem k tomu, že ve většině případů je cílem právních služeb spíše vyřešení konkrétní věci klienta, domnívám se, že tento způsob zániku závazkového vztahu nebude příliš častý. V úvahu by mohl přicházet ale například v případech, kdy je sjednána varianta paušální odměny (viz výše), kdy advokát do určitého časového rozsahu poskytuje klientovi služby za stanovený (například měsíční) paušál. Takováto dohoda bude zřejmě často uzavírána na dobu určitou, a může tedy zaniknout též uplynutím času.

iii) Ukončení právní věci

Pokud klient advokáta pověří vyřízením jednoznačně vymezené záležitosti, bude zřejmě častým právním důvodem zániku jejich právního vztahu splnění takového závazku ze strany advokáta (soluce).

iv) Výpověď

Zákon o advokacii obsahuje speciální úpravu ukončení právního vztahu klienta a advokáta výpovědí. S ohledem na zvláštní, důvěrnou povahu takového vztahu právní a relativně slabší smluvní postavení klienta jako laika umožňuje právní úprava klientovi smlouvu o poskytování právních služeb kdykoliv vypovědět, a to i bez udání důvodu

¹¹³ Srov. Patěk, D.: Vztah advokáta a klienta, Právní rádce 2005, č. 2, s.8.

(§ 20 odst. 4 zákona o advokacii). Pokud by byla pro takový případ sjednána výpovědní doba, nesmí být delší než tříměsíční (§ 20 odst. 5, první věta zákona o advokacii). V případě, že by výpovědní doba sjednána nebyla, byla by výpověď účinná dnem, kdy se o ní advokát dověděl nebo mohl dovědět (§ 574 odst. 2 ObchZ). Klient se práva vypovědět smlouvu s advokátem nemůže vzdát. Takové ujednání by bylo vzhledem ke kogentnosti úpravy v zákoně o advokacii neplatné, a odporovalo by též samotné povaze vztahu klienta a advokáta jako vztahu založeného na důvěře.¹¹⁴

Co se týče advokátova práva vypovědět smlouvu s klientem, upravuje zákon o advokacii několik důvodů, pro které je to advokát oprávněn nebo dokonce povinen učinit. Povinnost smlouvu s klientem vypovědět vznikne advokátovi, pokud se dodatečně dozví o skutečnostech, které zákon o advokacii upravuje jako důvody pro obligatorní odmítnutí poskytnutí právních služeb (§ 20 odst. 1 ve spojení s § 19 zákona o advokacii).

Advokát je dále oprávněn smlouvu s klientem vypovědět, pokud mezi ním a klientem dojde k narušení nezbytné důvěry, neposkytuje-li klient potřebnou součinnost, anebo pokud klient trvá na uskutečnění pokynů, které jsou v rozporu s právním nebo stavovským předpisem, a to i přes poučení advokátem (§ 20 odst. 2 zákona o advokacii). Pro výpověď z těchto důvodů může být sjednána výpovědní doba nepřevyšující tři měsíce (§ 20 odst. 5 zákona o advokacii).

Poslední důvod, pro který může advokát podle zákona o advokacii smlouvu s klientem vypovědět, je případ, kdy klient nesloží přiměřenou zálohu na odměnu za poskytnutí právních služeb, ačkoliv byl o to advokátem požádán (§ 20 odst. 3 zákona o advokacii). Pro tento případ však zákon o advokacii nepřipouští sjednat výpovědní dobu (§20 odst. 5 zákona o advokacii).

v) Smrt klienta

V případě smrti klienta bude třeba posoudit, zda jsou plnění ze smlouvy o poskytnutí právních služeb omezeny pouze na jeho osobu (§ 579 odst. 2 OZ), což bude dle mého názoru platit ve většině případů. Pokud tomu tak bude, právní vztah zanikne. V opačném případě přejdou práva z této smlouvy na dědice klienta.

¹¹⁴ Srov. Pelikánová, I.: Smlouva advokáta s klientem, Bulletin advokacie, 1998, č.8, s. 69.

Co se týče smrti advokáta, podle úpravy mandátní smlouvy v obchodním zákoníku by platilo, že závazek zaniká (§ 575 odst. 3 ObchZ). Zákon o advokacii však obsahuje zvláštní úpravu, která bude před tímto ustanovením přednost. V případě smrti je zemřelý advokát vyškrtnut se seznamu advokátů, a ČAK za něj určí nástupce (popřípadě i více nástupců). Na tohoto nástupce pak přechází práva a povinnosti zemřelého advokáta vůči jeho klientovi, tak jak vyplývají ze smlouvy o poskytování právních služeb, nedojde-li mezi nástupcem advokáta a klientem k jiné dohodě (§ 27 odst. 4, věta první ve spojení s § 27 odst. 2, věta první zákona o advokacii). Rozsah práv a povinností, které takto přecházejí je však omezen ustanovením § 27 odst. 3 zákona o advokacii. Postup ohledně převzetí clientských spisů zemřelého advokáta pak lze nalézt ve stanovisku ČAK.¹¹⁵

¹¹⁵ Viz stanovisko představenstva České advokátní komory k problematice clientských spisů vedených advokátem, který zemřel z 12. září 2006.

10 Závěr

V této práci jsem popsal nejdůležitější aspekty právního vztahu klienta a advokáta podle mandátní smlouvy. Při výkladu jednotlivých práv a povinností jsem kromě právních a stavovských předpisů vycházel z judikatury a kárné praxe České advokátní komory, pokusil se najít možné výkladové problémy právní úpravy a navrhl jejich řešení.

Nejprve jsem se pokusil popsat výjimečné postavení advokátů na trhu právních služeb a to formou srovnání s ostatními osobami, které právní služby mohou v omezené míře poskytovat. Poté jsem se zabýval úpravou samotné mandátní smlouvy v obchodním zákoníku, jejím srovnáním s úpravou smlouvy příkazní, a zamyslel jsem se nad tím, do jaké míry mají rozdíly mezi úpravami těchto smluvních typů dopad na obsah právního vztahu klienta a advokáta. Stručně jsem popsal možnosti samotného vzniku právního vztahu klienta a advokáta, a provedl také analýzu právní povinnosti odmítnout klienta, kde jsem upozornil na možný problém právní úpravy vyplývající z rozdělení důvodů k odmítnutí klienta mezi zákon o advokacii a Etický kodex.

Co se týče samotného obsahu právního vztahu klienta a advokáta, zabýval jsem se nejprve právem advokáta na odměnu, kdy jsem se podrobněji zastavil zejména u právní úpravy odměny podílové a upozornil na nejednotné nazírání na pactum de quata litis, které se odráží v rozdílnosti české a evropské stavovské úpravy tohoto druhu určení odměny advokáta. Po krátkém zastavení u práva substituce jsem se dostal k popisu povinností advokáta prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a využívat k tomu dostupné zákonné prostředky. Podrobněji jsem se pak zabýval povinností advokáta řídit se pokyny klienta, kdy jsem se pokusil přehledně popsat právní řešení konfliktu takových pokynů s jinými skutečnostmi.

Následovala analýza povinnosti mlčenlivosti advokáta, kterou jsem se nejprve snažil co nejpřesněji vymezit co do jejího věcného, osobního a časového rozsahu. Poté jsem se zabýval výjimkami z této povinnosti obsaženými v českém právním řádu, a upozornil jsem na možnou nepraktičnost dikce jednoho z ustanovení, které výjimku z povinnosti mlčenlivosti advokáta upravují.

Po popisu informační povinnosti advokáta, jsem se zabýval výkladem soukromoprávní a kárné odpovědnosti advokáta, a podmínkami pro vznik každé z těchto odpovědností.

Nakonec jsem se zastavil u povinnosti advokáta mít sjednáno pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou klientovi při poskytování právních služeb, a na závěr jsem také krátce popsal zánik právního vztahu klienta a advokáta.

Jsem si vědom toho, že v závislosti na povaze konkrétní právní služby, kterou bude advokát klientovi poskytovat, může mezi klientem a advokátem vzniknout celá řada dalších práv a povinností, které mohou být předmětem zkoumání právní vědy. Domnívám se ale, že nejdůležitější a nejtypičtější právní aspekty vztahu klienta a advokáta, jak vyplývají z právních a stavovských předpisů, judikatury a kárné praxe České advokátní komory, se mi v této diplomové práci podařilo popsat.

Seznam zkratek

OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění
zákon o advokacii	zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění
ČAK	Česká advokátní komora
advokátní tarif	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), v platném znění
trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
CCBE	Rada evropských advokátních komor (The Council of Bars and Law Societies of Europe)
Etický kodex	usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), v platném znění
Kodex CCBE	Etický kodex advokátů Evropské unie

Seznam použité literatury a jiných pramenů

Učebnice

Knappová, M., Švestka, J., Dvořák, J., a kol.: Občanské právo hmotně 2, 4. aktualizované vydání.

Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní. 4. aktualizované vydání. Praha. Linde Praha, a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka. 2006.

Monografie a komentářová literatua

Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku, 4. díl, Linde Praha - Právnické a ekonomické nakladatelství B. Hořínkové a J. Tuláčka, Praha 1997.

Rouček, F., Sedláček, J.: Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanskému právu platnému na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, vydáno nákladem právního knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, 1935, díl III.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, 12. Vydání, Praha: C. H. Beck, 2009.

Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník II § 460 až 880. Komentář, 2 vydání, Praha : C.H.Beck, 2009.

Odborné články

Buchta, Z.: K odpovědnosti advokáta za škodu způsobenou z neznalosti, Právní rozhledy, 2008, č.2., článek publikován též na serveru [ipravnik.cz](http://www.ipravnik.cz), webová adresa: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_5390/k-odpovednosti-advokata-za-skodu-zpusobenou-z-neznalosti.aspx.

Čermák, K.: Pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky, text s komentářem, Bulletin advokacie – zvláštní číslo, listopad, 1996.

Dostál, O.: Pactum de quata litis jako způsob určení odměny českého advokáta (argumenty pro a proti v mezinárodním srovnání), Bulletin Advokacie, 2005.

Jančarová, M.: Práva a povinnosti ve vztahu advokáta a klienta, Bulletin advokacie, 2000, č.10.

Kolman, P.: Mandátní smlouva vs. smlouva příkazní, publikováno na serveru epravo.cz, webová adresa: <http://www.epravo.cz/top/clanky/mandatni-smlouva-vs-smlouva-prikazni-21590.html>.

Krym, L. Odpovědnost v souvislosti s poskytováním právních služeb. Právní rádce, 2005, č. 2, s. 14.

Lichnovský, J.: Bezplatná právní pomoc v civilních věcech ve Spolkové republice Německo a v České republice (dokončení). Bulletin advokacie. 2004, č.9.

Mandák, V.: Je projev zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta, adresovaný klientem třetí osobě, účinný?, Bulletin advokacie, 1998, č.10.

Patěk, D.: Advokát, klient a peníze, Právní rádce, 2005, č. 9.

Patěk, D.: Vztah advokáta a klienta, Právní rádce 2005, č. 2.

Pelikánová, I.: Smlouva advokáta s klientem, Bulletin advokacie, 1998, č.8.

Vantuch, P.: Odmítnutí obhajoby, Právní rádce, 2007, č.2, publikováno na serveru pravniciradce.ihned.cz, webová adresa: http://pravniciradce.ihned.cz/c4-10077480-20421960-F00000_d-odmitnuti-obhajoby.

Zachová, M.: Povinnost mlčenlivosti (nejen) advokáta, Bulletin advokacie, 2001, č. 4.

Zoulík, F.: K otázce promlčení nároku na odměnu advokáta za poskytnuté právní služby. Bulletin Advokacie. 2002. č.2.

Internetové zdroje a stanoviska

Sdělení ČAK Několik poznámek k dodatku k pojistné smlouvě o hromadném pojištění advokátů, uveřejněné na <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=3185>.

Stanovisko představenstva ČAK k otázce skončení zastoupení advokátem, který byl určen ČAK podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii, Bulletin advokacie, 2000, č.9.

Stanovisko představenstva České advokátní komory k problematice klientských spisů vedených advokátem, který zemřel z 12. září 2006.

Právní předpisy

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 6/1998 Věstníku.

zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.

zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění.

zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění.

zákon č. 150/2000 Sb., soudní řád správní, v platném znění.

zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, v platném znění.

vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), v platném znění.

usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky, v platném znění.

usnesení představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky (etický kodex), v platném znění.

Usnesení sněmu ze dne 8. listopadu 1999, o sociálním fondu České advokátní komory k dispozici na webových stránkách ČAK (cak.cz).

Etický kodex advokátů Evropské unie

Vyhláška č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení představenstva České advokátní komory č. 2/2008 Věstníku ze dne 11. září 2008, kterým se stanoví podrobnosti o povinnostech advokátů a postupu kontrolní rady České advokátní komory ve vztahu k zákonu o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

Usnesení představenstva České advokátní komory ze dne 7. března 2006, kterým se stanoví minimální limity pojistného plnění z pojištění odpovědnosti advokátů za škodu způsobenou v souvislosti s výkonem advokacie.

Kárná rozhodnutí

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 8. října 2001 v kárné věci K 16/01, uveřejněné v Bulletinu advokacie 2002, č.4, s. 84-85.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ve věci K 14/96 uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1997, č. 4.

Rozhodnutí disciplinární rady Advokátní komory v Čechách, dis. 85/34, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1998, č. 4.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK z 12. května 1995 ve věci K 62/95, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1996, č. 6.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 9. listopadu 2004, sp. zn. K 51/2003.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise z 11. září 2009, sp. zn. K 3/2009.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise České advokátní komory ve věci K 34/93 uveřejněné v Bulletinu advokacie 1995, č. 1, s. 40.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 6. září 2007 ve věci K 48/07, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 2007, č.12, s. 59.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 20. 3. 1998 ve věci K 116/97 publikované v Bulletinu advokacie, 1998, č. 8, s. 62.

Rozhodnutí kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 12. 4. 1996, sp. zn. K 116/95, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 1998, č. 2, s. 58.

Kárné rozhodnutí sp. zn. 7/05, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s. 8.

Kárné rozhodnutí sp. zn. 11/96, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s. 23.

Kárné rozhodnutí č. 10/07 uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s. 9.

Kárné rozhodnutí č. 13/1995, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s. 4.

Kárné rozhodnutí sp. zn. 6/05, uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s. 8.

Kárné rozhodnutí č. 8/99 uveřejněné ve věcném rejstříku kárných rozhodnutí na webových stránkách <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=213>, s. 17.

Judikatura

Rozsudek Krajského soudu v Plzni z 23. 11. 1998, sp. zn. 15 Co 556/98, uveřejněný v Bulletinu advokacie, 1999, 6-7, s. 87.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. června 2003, sp. zn. 33 Odo 506/2001.

Judikát označený číslem 5476 in Rouček, F., Sedláček, J.: Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanskému právu platnému na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, vydáno nákladem právnického knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, 1935, díl III., s. 580.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 2. 2003, č. j. 25 Cdo 1862/2001, uveřejněný v Bulletinu advokacie, 2008, č. 4.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR v Brně ze dne 31. května 2004, sp. zn. 5 As 34/2003, uveřejněný v Bulletinu advokacie, 2005, č. 1.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. listopadu 2003, sp. zn. 33 Odo 971/2004.

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pob. v Liberci z 5. 10. 2001, č. j. 30 Co 422/2001-125, uveřejněné v Bulletinu advokacie, 2002, č.1, s. 52.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. ledna 2008, sp. zn. 8 Tdo 1148/2007.

Relationship between client and attorney-at-law according to mandate contract

Resume

This thesis examines the legal relationship between a client and an attorney-at-law who conclude a mandate contract. Its aim is to characterize the most important rights and obligations which arise in such a relationship in accordance with valid Czech legislation, judicial decisions and disciplinary practice of the Czech Bar Association. The thesis begins with a description of the special role of attorneys-at-law in the market of legal services among other professions that are involved in provision of these services. Then it focuses on the legal nature of a commercial mandate contract, its comparison with a civil mandate contract according to Czech law, and examines whether such differences in fact have any impact on the rights and obligations in the client and attorney-at-law relationship.

After a short analysis of the possible legal causes of a creation of the legal relationship between a client and an attorney-at-law and I focus on the different rights and obligations which are the content of the relationship. I start with a description of the attorney's-at-law right for remuneration and the limits of this right, where I notice the different legal views towards a success fee.

Then I explain the attorney's-at-law duty to promote client's rights and lawful interests and to use all available legal means to achieve this goal. Since the attorney-at-law is also bound by the client's instructions I try to analyze the possible clash of these instructions with the lawyer's own opinion of what is the best for the client and with other circumstances that may arise. After that I discuss the duty of confidentiality, its extent and exceptions where I point out to a possible need for a

change in the regulation to allow more flexibility in provision of the legal services by attorneys-at-law.

The next chapter deals with attorney's-at-law civil and disciplinary liability and where these may arise. Lastly I briefly examine the legal grounds for the end of the legal relationship between a client and an attorney-at-law.

Klíčová slova

Klient – advokát – mandátní smlouva

Key words

Client – attorney-at-law – mandate contract